Ціна: 40 центів

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАНИЙ МІСЯЧНИК

РІК XV ЧЕРВЕНЬ — 1964 — JUNE Ч. 173

diasporiana.org.ua

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Неприцький-Грановський Ол. — Поезії 1
Гординська-Каранович Д. — Василь Барвінський 3
Волиняк П. — Фе, соромтеся, пане Полторацький! 4
— І Петро Кравчук тієї ж самої 9
— Герцен, Чернишевський, Добролюбов, Шевченко 10
— Онтаріо — країна чудових озер і рік 17
Гуменна Д. — Родинний альбом 20
Некрологи. Дописи. Листування.

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Підлісний Микола, Торонто, Канада 1
Грушецький Д., Лос-Анджелос, США 1
Каранович Дарія, Нюарк, США 1
Балан Ярослав, Торонто, Канада 1
Янюк Петро, Кінґстон, Канада 1
Валер Микола, Торонто, Канада 1
Драч Віра, Трентон, США 1
Арсієнко С., Лос-Анджелос, США 1
Лисик Олена, Ошава, Канада 1

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ ЖЕРТВУВАЛИ:

Д-р Кошман Ігор, Парсипани, США 13.00
Гриник В., Торонто, Канада 10.00
Підлісний М., Торонто, Канада 7.00
Лисик Олена, Ошава, Канада 5.00
К. В., Нью-Йорк, США 5.00
Гончарук В., Кіченер, Канада 2.00
Родак Петро, Торонто, Канада 2.00
Іщенко Микола, Судбури, Канада 2.00
Ступак С., Чікаґо, США 1.00
Андрійович М., Кінґстон, Канада 1.00
Солодуха М., Монтреаль, Канада 1.00

Щира дяка всім за допомогу! РЕД.

Це число нашого журналу присвячено найзаклившій провінції Канади — Онтаріо. У кінці травня міністерство туризму та інформації уряду Онтаріо влаштувало екскурсію для редакторів етнічної преси по провінції, щоб редактори ознайомились з краєм, у якому живуть і працюють, і змогли відповідно інформувати своїх читачів, які часто їдуть у далекі краї, не знавши ще навіть краю, у якому живуть.

Про це детальніше в спеціяльному репортажі, закінчення якого буде в черговому числі. Отже:

НА ПЕРШІЙ СТОРІНЦІ ОБКЛАДИНКИ:

Столиця Канади — Оттава. Будинок Парляменту. Центральний Блок.

Будову Парляменту розпочато в 1860 р., коли князь Валії заклав наріжний камінь. Та в 1916 р. будинок, за винятком книгозбірні, згорів до тла. У 1919 р. князь Валії заклав наріжний камінь під нову будову, а саме під Вежу Миру (у центрі будови) і нова Палата Послів була офіційно відкрита в 1920 році. Весь будинок закінчено в 1927 р., як пам'ятник поляглим у Першій світовій війні.

Тепер Державна Столична Комісія доглядає ґрунти навколо Будинка Парляменту так само, як і ґрунти навколо 143 будинків Федерального Уряду в Оттаві й Гуллі. (Гулл — частина Оттави, за рікою Оттава, у французькій провінції Квебек. До речі, якщо в гарний соняшний день з Вежі Миру глянути на Гулл, то краєвид нагадує київський Поділ, якщо на нього дивитись з Володимирової гори).

"НОВІ ДНІ"

Універсальний ілюстрований місячник.
Видає в-во "Нові Дні", редактор П. Волиняк.

Умови передплати:
Канада — річна: $4.00, піврічна: $2.50
США — річна: $4.50, — піврічна: $2.50 амер.
Зміна адреси: 10 центів (можна канадійськими поштовими марками, чи амер. грішми)

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:
A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd. London, W. 11, England
Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Австралії:
S. Krywolap, Box 1586 M, G. P. O. Adelaide, South Australia
Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

Замовлення і гроші слати на адресу:
NOWI DNI
187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

NOWI DNI, a Ukrainian Monthly.
Editor: Petro Wolyniak
Address:
187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

МАЄМО ТАКІ ДИТЯЧІ ВИДАННЯ:

Тарас Шевченко — ВІРШІ, стор. 44, формат: 10 x 7, 42 ілюстрації і портрет Т. Шевченка роботи Слищенка. Кольоровий друк, обкладинка двокольорова, гарний папір. **Ціна — $0.90.**

РАЙДУГА — збірочка для дітей молодшого віку, стор. 16, формат 10 x 7 цалів, 26 ілюстрацій, гарний папір, кольоровий друк, обкладинка в 2-х кольорах. **Ціна — $0.35.**

М. Трублаїні — ПРО ДІВЧИНКУ НАТАЛОЧКУ І СРІБЛЯСТУ РИБКУ, стор. 16, формат 10 x 7 цалів, великі на всю сторінку ілюстрації, обкладинка в 2-ох кольорах. **Ціна — $0.40.**

"СОНЕЧКО Й ХМАРИНКА" — збірка для дітей молодшого віку, стор. 16, формат — 10 x 7 цалів, 33 ілюстрації, гарний папір, кольоровий друк, обкладинка в двох кольорах. **Ціна — $0.35.**

"РУКАВИЧКА", стор. 16, формат 10 x 7 цалів, великі й гарні ілюстрації, кольоровий друк. **Ціна — $0.40.**

Замовляти в "Нових Днях":

Authorized as Second Class Mail by the Post Office Department Ottawa and for payment of postage in cash.

Printed by KIEV PRINTERS LTD., 686 Richmond St. W., Toronto, Ont., Canada

ОЛ. НЕПРИЦЬКИЙ-ГРАНОВСЬКИЙ

Пам'ятник Тарасові Шевченкові у Вашінґтоні

(Цикл думок)

БЛАГОСЛОВИ...

Благослови, Всевишній Боже,
Великий задум символічний, —
Бо в нім палає серцем кожен
Син України в доказ вічний,
Що ти живеш в віках, Тарасе,
Й сумління будиш скаменіле
Пророчим словом... А в нім наше
Минуле в славі гомоніло...

Благослови, Єдиний Боже,
Споруду з бронзи і ґраніту —
Позбутись людських пут і гніту.
Бо в ній живе любов до волі
Та у призначення Вкраїни.
Встає вона із сліз, із болів,
Та віри в історичні зміни.

Благослови той час, о Боже,
Коли святі глибокі думи
Спалять вогнем гадюче ложе,
А нам засурмлять срібні сурми...
Коли, забувши кривди давні,
Разом, об'єднані віднині, —
Ми створим вартости державні
Великій, гордій Батьківщині!

РІДНЕ СЛОВО

Мов сонця світло золоте —
Слова пророчі душу й розум розбудили, —
Й життя, мов листя молоде,
В обновленні тремтить, — проснулися могили...

Зневолене в сльозах село,
Почувши щирий голос рідного Пророка, —
Вишневим квітом зацвіло,
Прокинулось, а з ним — майбутня путь широка.

До сонця волі йде народ.
І навіть смерть тепер не стримує походу!
Він йде вперед! Живе народ!
Кайдани рве! Сповняє Заповіт в негоду!

ШЕВЧЕНКОВІ

Прийшов Ти, мов би слова чародій, —
Й серця, віками приспані, зворушив
І віру Заповітом дав, як зрушив
Ввесь рідний край в неволі до надій.

І нині вже у поступі подій
Ніякий ворог волі — мрій не здушить, —
Світ чує наш свободи гимн. Чин змусить!
Лише борись і в боротьбі радій!

Не нам в бездії час безумно ґавить, —
Коли на нас чека золотоглавий
І кров героїв вказує — як йти.

Об'єднані, з посвятою для слави,
З народом йдем до вільної держави: —
Прямуймо ж гордо й стало до мети!

ВИКОНАННЯ ЗАПОВІТУ

У майже всіх народів світу
Слова великі Заповіту
Здійсняються...
Лише у нас усе по-давньому мовчить,
Немов у темряві судилось вік наш жить.

І хоч ми маєм дійсну волю тут,
То в Україні чути бразкіт пут —
І не міняється...
Старі кордони падають, встають нові, —
Зростає людська мужність й гасла бойові.

Сам хід епохи — все до волі йде, —
До "Заповіту" всесвіт в бій веде, —
До гідности людини.
А в нас — чужі окови, й вража мова,
І влада не своя, нема обнови...

Ми ще раз в злиднях запізнились,
Бо нам лиш давні свари снились,
Не зваживши години.
На місці топчемось в безмірному страху,
Клянем себе, ввесь світ, історію лиху...

А час іде... І в Чорне море
Дніпро несе сучасне горе —
Непроминальне...
Коли ж знайдемо в серці віддану мету?
Як казку в буйних мріях — дійсність золоту!

Вдивляючись в лани і кручі,
Встають в уявах неминучі —
Національні
Завдання, що зоріли ясно стільки літ, —
Ствердити своєчасно даний Заповіт!

СИЛА ВІРИ І ВОЛЯ

Воля народу — найвище бажання, —
Скарб найдорожчий, — як зрощений в вірі
В сили могутні, в уміння і в знання, —
Й світлої радости повної міри.

Воля ж бо, віра і людськая сила
Зло переможуть, — й найтяжчі кайдани
Зникнуть навіки, — як в серці є крила!
Правди шукання — загоїть і рани...

Вічний лет думки у творчих зусиллях
Шлях нам промостить у краще майбутнє.
Влада ворожа надій не згасила —
В буряній силі наш поступ могутній!

Зброя народу у скарбах традицій,
Наше майбутнє у вірі крилатій —
І Заповіт нам ще сповнить годиться —
Й з вірою йдім на велике це свято!

ЩО ЗА СИМВОЛ?!

В житті є символів багато —
Достойних і незрівняно величніх, —
Та про один ми маєм знати, —
Бо він прекрасний! Змістом історичний!

А річ іде про ту лопату,
Яка навік залишиться священна,
Бо ґрунт на пам'ятник копати
Для Вашінґтона, Лінкольна й Шевченка

Її взяли до рук під оклик слави
Мужі поставлені народом
В пошані волі й гідности держави!

Минатимуть літа і згодом
Закону праведного Україна
Таки діждеться смілим поколінням!

ПОХІД ДО ПАМ'ЯТНИКА Т. Ш. У ВАШІНҐТОНІ

Тільки глянь! Як стотисячна маса народу,
Наче море, у хвилях, могутнім походом,
Переможно іде на Тарасів Майдан!

Що за сила і міць в динамійній мережі!?
Йде соборний народ, що розлявся за межі
Рятувати життя від неволі кайдан.

Що за вияв бажання здобути свободу
Своїм рідним в дні темні та в чорну негоду?!
Йде сувора, весела, грізна і свята...

Творча мрія степів, що сльозами умита,
В Вашінґтоні іде, — гніт кайданів розбити
В Україні... Це ж наша осяйна мета!

ВАШІНҐТОН

В млосній тузі, раннім ранком
Розквітає милозвучний день,
Ритмом грає рух і п'янко
Вабить сонце між серпанком
В срібнім дзвоні усміхів, пісень...

Місто гарне, яснолике,
Рвійно в щасті сповнене життям.
До парад давно вже звикле
Честь давати тим великим
Полководцям, воям і вождям.

Снять за Білим Домом, в славі
Лінкольн, Джеферсон і Вашінґтон...
Й нині йдуть потужні лави
Пружним кроком до заграви
Славить волі праведний закон.

На майдан прямують люди,
Щоб звеличить думку і перо.
Гордо дишуть вільні груди,
Бо величне свято буде —
Між героїв стане й наш Пророк!

СТОЇТЬ ТАРАС

Стоїть Тарас... Широке море
Хвилює відданих людей...
Так радісно — десь зникло й горе...
Живе поет в душі ідей!

Дивлюсь в обличчя: — Він сміється
Веселий, радісний, святий.
Але сльоза із бронзи ллється,
Бо він і в бронзі, мов живий.

Його турбують давні мрії,
Нещирість людська в грі облуд,
І ті окови з Гамалії,
В яких ми станемо на суд.

За Наймичку Він серцем плаче,
За Катерину Він грізний,
Бо ворог вороном ще кряче,
І на могилах гнів сумний...

Сто літ минуло... Змін багато, —
Та край донині без свобод.
Прийшовши щиро на це свято —
До праці кожен — за Народ!

А людський дух веде до волі —
Обновлюється увесь світ,
І нам не бракне в світі долі —
Тарас же дав нам "Заповіт"!

НЕ В ПАРТІЇ СИЛА

Не в партії сила, — в народі вона!
У надрах глибоких, в бажаннях і снах —
Здобути завзяття, Вкраїні мету,
Боротись за волю, надію святу.

Не бути ж рабами козацьким синам,
Як сонце звабливо виблискує нам
Шляхами, де прадідів ллялася кров, —
А нині, як мрія, гра стяг, хоругов...

Туди, на той шлях — всім окрилено йти —
Для рідного краю там волю знайти!
Щоб голос народу, традицій і прав,
Степами у славі навік залунав...

Невтомно, відважно, у праці, в боях
Нехай наша сила могутньо буя,
Щоб ворог, наїзник, займанець погиб, —
А воля розквітла як вшир так і вглиб.

Не партії наказ, — а нації дух,
Всевладно-народній, осяяний рух!
Розкути кайдани і вийти на путь,
Де й інші народи на волі живуть!

1964

Дарія ГОРДИНСЬКА-КАРАНОВИЧ

ВАСИЛЬ БАРВІНСЬКИЙ

(1888 — 1963)

На тлі боротьби за українську духову культуру виразно зарисовується постать Василя Барвінського: композитор, довголітній директор українського вищого музичного інституту ім. М. Лисенка у Львові, педагог фортепіяна і теоретичних предметів, музичний критик; будівничий української музичної культури на західніх українських землях, що утримував постійний духовий зв'язок з музиками на центральних українських землях.

Василь Барвінський продовжував ідеї Миколи Лисенка, він їх розвивав і промостив Україні шлях до західньоевропейської музики. Чужинні музичні фахівці сприйняли композиції Василя Барвінського як українські, національно відчуті і позначені власною оригінальною індивідуальстю, талант якої базується на високій духовій культурі й витонченім смакові.

Творчість В. Барвінського тісно пов'язана з традиціями українського народу: вона просякнута теплотою й поетичним відчуттям ліричної душі, що реаґує на кривду вибухом гніву й поривом до змагання й бою. Наш композитор, ґрунтуючи свою творчість на українській основі, послуговувався сучасними засобами композиторської техніки, але уживав їх помірковано, щоб не втратити питоменности українського духа. Його твори переконливі, правдиво відчувані. Деякі з них були друковані у виданнях світової "Універсальної Едиції", звідки їх передруковувано в інших виданнях. У Відні захоплювались цікавими творами В. Барвінського і їх часто передавали радіом по австрійських та німецьких містах.

Директор інституту ім. М. Лисенка у Львові, В. Барвінський часто зрікався особистих вигод і амбіцій. Він безупинно працював над піднесенням музичного навчального рівня цілої Східньої Галичини і намагався тримати свою руку на живчикові всього її музичного життя. Його авторитет мав силу, якої він уживав культурно, доброзичливо, але безкомпромісово. А як він виїздив на провінцію, люди з пошаною говорили: "Сам Барвінський приїхав..." Усі радились з ним, шукали його авторитетної в музичних справах думки. Сильна віра Василя Барвінського в потенціял українського таланту переносилась на оточення, яке позбувалося почуття меншевартости й працювало для розвитку своєї власної музичної культури.

Численні учні Василя Барвінського (До них належить і авторка цієї статті. Ред.), просякнуті його шляхетними національно-музичними ідеалами, дихали тією живущою атмосферою, яку досвідчені й талановиті майстри створюють навколо молодого покоління.

Як музичний критик, В. Барвінський був справедливий, об'єктивний і непідкупний. Своїми рецензіями він виховував публіку, щоб піднести її смак до вищого рівня. Він висловлювався обережно, щоб не вразити критикованих, але й не приховував своїх критичних зауважень і висловлював їх одверто.

Василь Барвінський не лише як музика, але і як громадянин, втішався великою пошаною. Кожен розумів, що отой композитор з такими характерними рисами голови все заклопотаний, усе в поспіху, віддав усе своє життя для розвитку музичної культури свого народу. Нарід, якого В. Барвінський так любив, поставив його на п'єдестал для вибраних духових провідників, яких вороги нищать саме за їх українську духовість. Як представника справжньої української культури, окупанти заслали В. Барвінського на десять літ, а в "Енциклопедическом музыкальном словаре" (Москва, 1959) "старший брат" навіть не згадав і імені великого українського композитора.

Василь Барвінський був типом мистця, у якого не було розриву між його творчістю "для

Нововидану книжку Петра Шумовського
"ОСТРІГ"
можна замовити на такій адресі:
Mr. A. Shumovsky
254 Evelyn Ave.
Toronto 9, Ont., Canada.
Ціна — 2.00 дол. (з пересилкою).

себе" і "для народу". Він був одноцільний і своїм високим музичним стандартом, і зрозумілий однаково для вибранців і для широких мас. Він не віддавав у своїй творчості данини російській культурі, а творив власну, українську. Цього було досить, щоб композиторові "пришити" колябораціо з Гітлером та Муссоліні і виключити його з життя, не дати йому впливати на розвиток української музики. У час, коли російські окупанти намагаються пляново применшити чи й зовсім промовчати історичні для української музики заслуги Василя Барвінського, ми у вільних країнах маємо тим більший обов'язок шанувати його творчість та інформувати про неї своїх і чужих.

Петро ВОЛИНЯК

Фе, соромтеся, пане Полторацький!

Треба бути справедливим і признати, що 150-річчя з дня народження Тараса Шевченка в Україні, як на умови окупованої країни, відзначаються винятково добре. Можна сказати й більше: Шевченко завойовує не лише СРСР, а й цілий світ, бо сьогодні важко назвати країну, у якій би так чи інакше не згадували його імені, не відзначали великого ювілею.

Будьмо знову об'єктивними і признаймо, що в цьому, крім великої, сильної й активної української еміґрації, є також велика заслуга і так званої «самостійної і суверенної» УРСР, яка хоч фактично є колонією Росії, але юридично вона є самостійною, є членом ОН, членом ЮНЕСКО і т. д. Саме це дало змогу домогтися відзначення 150-ліття з дня народження Кобзаря всіма державами-членами ЮНЕСКО, себто поставити ці ювілейні святкування на «міжнародній ґрунт». Без делеґації УРСР в ЮНЕСКО еміґрація цього домогтися не змогла б.

З цілої повені більших і менших, добрих і поганих статтей і літературних творів про Тараса Шевченка хочемо звернути увагу наших читачів на статтю Олексія Полторацького в березневому числі харківського «Прапору» — «Пам'ятник рукотворний». Заслуговує вона на увагу своєю необґрунтованістю, брехливістю і тенденційністю.

З Олексієм Полторацьким наші читачі трошки ознайомлені (Див. «Н. Дні», жовтень, 1963, стор. 23). Хіба ще можна б додати, що він ганяє по цілому світі, як ніхто інший з підрадянських письменників, очевидно має посаду ідеологічного розвідника: стежить як і чим той «буржуазний Захід» живе і що треба зробити, щоб його «угробити».

Я не бачу в цьому нічого нового: кожна країна мусить вивчати сусідів — це явище нормальне. Тільки розвідник з О. Полторацького низької якости: як можна судити з його статті, то він доповідає своїм хлібодавцям не те, що є, а те, що вони хотіли б на Заході мати. Я б такого інформатора про культурний і політичний стан у своїх ворогів не тримав би жодного дня.

Починає свою статтю п. Полторацький описом шляхів, комуністичної фарми в Палермо, пам'ятника Т. Шевченкові на ній, якого «*подарував Канаді український народ*», Шевченківських вербичок коло нього і т. д. Запевняє навіть, що побачивши це все, ваша «*рука здригнеться... і очі зволожаться*». Правда, ті що знають добре автора статті, при цьому посміхнуться, бо важко повірити, щоб від любови до чогось українського в нього зволожились очі: кажуть, що такого ще не бувало.

Та справа не в тім: О. Полторацький поки повернув з «*автостради*» на «*невелику асфальтову доріжку*», їхав повз фарму православної катедри «Київ», яка розташована навпроти комуністичної форми, але він про неї мовчить. Мовчить і про те, що таких відпочинкових осель українці Торонта мають кілька, що мають вони десятки будинків, церков, шкіл і т. д. і що коли це все перевести на доляри, то в три мільйони вкластися буде дуже важко. Та він це все промовчує. Оце такий чесний, об'єктивний і культурний інформатор!

Хтось скаже: алеж він не бреше, він просто затаює. Що ж, затаювання — одна з форм брехні. За Олексієм Полторацьким у Торонті, крім жменьки «проґресистів», українців нема...

Далі О. Полторацький говорить про те, як «*приживляється на різних континентах*» Шевченкова творість «*і вдячні язики земної кулі засвоюють його геніальну спадщину*», про заходи української делеґації в ЮНЕСКО, щоб домогтися відзначення Шевченкового ювілею в цілому світі. Усе це правда і проти цього не заперечиш. Та в цей відступ він вставляє таке:

«*Подекуди заважає брак перекладачів, хоча цю проблему уже починають розв'язувати з успіхом. На перешкоді іноді стоїть і революційний дух Тарасової творчості — хоча, треба визнати, і тут багато перепон уже усунено, і навряд чи є нині в світі така темна сила, яка наклала б заборону на вірші, прозу або малюнки Шевченка*».

Бачите, як то є? На «капіталістичному Заході» ще й досі є цензура, а не так, як у країні, що «мчить по шляху до комунізму», і там, хоч і не всюди, а лиш «подекуди», а все таки твори Т. Шевченка вилучаються, забороняють-

ся, друкуються з пропусками і т. д. Важко втерпіти, щоб не запитати О. Полторацького:

— Олексію Івановичу, скажіть, будьте ласкаві, чого це вам захотілося брехнути: чи з природнього права підрадянської людини на глупоту, а не на помилку, чи за звичкою, набутою ще за сталінських часів?

Ви ж чудово знаєте, що говорите дурниці. Ми ж чудово знаємо, що ніяка Москва вам цього не наказала робити. І ми, і ви чудово знаємо, що якби ви цієї дурниці не написали, то вас би і не розстріляли б, і не заслали б, і з редактора «Всесвіту» не скинули б, і з посади ідеологічного розвідника поза «рубежами нашої батьківщини» не звільнили б... То чого ж тоді брешете? Відповідь одна: щоб прикрити злочини російських окупантів і їх підручних (таких, як ви!), що вони їх спільно доконують над Шевченковою творчістю. Протестуєте? Вимагаєте доказів? Прошу дуже!

Прочитавши ці ваші слова, я прийшов до висновку, що ви оптиміст: «*...навряд чи знайдеться така темна сила, яка наклала б заборону на вірші, прозу або малюнки Шевченка*», пишете ви. На жаль, така «темна сила» є. І зветься вона так: російська окупаційна влада в Україні. Це справді єдина «темна сила» в світі, яка сьогодні ще знущається над Шевченком.

Знаючи, чого саме боїться Росія в Шевченка, я вирішив проглянути кілька видань Шевченкових творів, зроблених в окупованій Україні, і пошукати в них вірша «Якби то ти, Богдане п'яний...» Беру Шевченкові Твори в трьох томах. Том перший. Поезії, з критико-біографічним нарисом академіка (вибачте за вираз!) Ол. Корнійчука (Київ, 1955, стор. 687, тираж 50.000 примірників) і цього вірша там нема. Замість нього знаходжу брутальну лайку на українських «буржуазних націоналістів» і окупантське тавро:

«*Тарас Григорьевич Шевченко. Сочинения, т. 1 (На украинском языке)*».

Ну, потішаю себе: це ж 1955 р., «богозрівняний штурман революції, непомильний і непогрішний Йосип Віссаріоннович Сталін, найбільший друг усіх народів світу, а зокрема українського» здох у 1953 р., то люди ще не вірять і бояться: ану ж оживе, падлюка?.. Прощаю, бо розумію, що то значить смертельний страх людини, яка живе під сонцем сталінської конституції... До вашого відома, пане Полторацький, що я ніколи не судив тих, що ради врятування свого життя робили підлі вчинки щодо свого народу: я ними лише гидував...

Беру інше видання: Тарас Шевченко. Твори в трьох томах. Том перший. Поезії. Стаття О. Білецького: «Поет трудового народу». Держ. в-во худ. літератури (Київ, 1961 р., стор. 702). Ну, думаю, Сталін здох давно, по всьому СРСР трохи чи не «з барабанним боєм» розвінчують «штурмана революції» і ліквідують «наслідки культу особи», а це ж ювілейний рік (з двома нулями — 100-ліття з дня смерти!), то вже «презренні малороси» повинні б осмілитись і видрукувати й вірша «Якби то ти, Богдане п'яний...» І уявіть собі, що навіть у століття з дня смерти Кобзаря московська «темна сила» «Кабзаря» цензурує: цього вірша й тут нема! Замість нього О. Білецький лає «буржуазних націоналістів» ще з першої сторінки. Ну, і окупантське тавро («Тарас Григорьевич...» і т. д.) знову стоїть на останній сторінці. Ніби спеціяльно для того ,щоб майбутні покоління зрозуміли, чого саме цього вірша в «Кобзарі» нема...

Та не втрачаю віри й далі: а може це виняток, може, недогляд якийсь? Беру іще одне видання: Тарас Шевченко. Кобзар. Вступна стаття академіка Максима Рильського. Держ. в-во худ. літератури (Київ. 1961, стор. 627, тираж 300.000). Теж видання з нагоди століття з дня поетової смерти, але «Якби то ти, Богдане п'яний...» нема й тут...

То де є така «*темна сила*», що накладає «*заборону на вірші, прозу або малюнки Шевченка?*»: на буржуазному Заході, чи в «найвільнішому і найпрогресивнішому СРСР», себто в Російській сучасній імперії?

Я взяв для прикладу тільки одну поезію Т. Шевченка. Звичайно, в цих виданнях багато більше пропусків, підроблювань і т. д., але я не маю на меті писати критичний огляд цих видань — це справа шевченкознавців. Я ж поставив собі значно вужче завдання: довести, що Олексій Полторацький «пресмикается» перед окупантом, використовує 150-літній ювілей Кобзаря України для зміцнення окупаційної влади в Україні і тому, висловлюючись «по-старшобратньому», «врет, как сивый мерин».

Якщо когось піймають на брехні і він не червоніє при тому, то таку людину звуть хамом і циніком. Чи ви, пане Полторацький, хоч трішечки почервоніли? Дуже хочу про вас гарно думати! Дуже!

На цьому О. Полторацький не зупиняється. Він береться за все, що ставило і ставить опір російській окупаційній владі в Україні, починаючи з царських часів і аж до сьогодні. Пише в стилі найпідлішої в історії людства сталінської доби, перевершуючи в своїй дешевизні всіх партійних лідерів СРСР з Микитою Хрущовим включно. Складається враження, що О. Полторацький або не відчуває духу часу, або просто органічно тужить за Сталіном.

Дамо ж йому слово самому:

«*Хто тільки не чіплявся за світлу пам'ять Шевченка, намагаючися загарбати її собі, забрати від єдиного законного спадкоємця, українського народу. Тут згадаєш і дореволюційні брошури, автори яких намагалися зобразити поета-революціонера «вірнопідданим» його імператорської величності і прихильником православної*

церкви. Мазепинці й германофіли, всякі грушевські й петлюри перефарбовували Шевченка в жовтоблакитника. Коли революція вигнала буржуазних націоналістів за рубежі нашої Батьківщини, вони захопили з собою «Кобзаря», намагаючись і в «екзилю», тобто на вигнанні, використати Шевченкову спадщину в своїх брудних, антинародних цілях.

Повторюю: якщо ви побуваєте колись у Канаді, то візьміть курс і на місто Вінніпег, центр хліборобської провінції Манітоба, де живе чимало українців — як трудової еміграції, так і націоналістичного охвістя. В самому центрі міста, поблизу будинку провінційного парламенту, ви побачите іще один пам'ятник Кобзареві. На великому п'єдесталі, оздобленому досить пристойними барельєфами на теми творів Шевченка, ви побачите в кріслі постать якогось безсилого дідугана, що звісив понуру голову і втупив очі в зелену травичку газону. Цей пам'ятник поставили постові його й українського народу найлютіші вороги — буржуазні націоналісти. З поета-проповідника братерства народів і ворога поневолення людини людиною — вони намагалися зробити ширму для власної людиноненависницької діяльності, прикритися його іменем, використати світле ім'я Тараса Шевченка для розпалювання антирадянських настроїв».

Тут наші читачі коментарів не потребують: зневага найвизначніших державних, політичних і наукових діячів говорить сама за себе. Варто лише звернути увагу читачів на факт, що китайські комуністи розходяться з російськими не лише в питанні тактики, а й у ставленні до Чингісхана: китайські комуністи вважають його національним героєм... Наш же комуніст, О. Полторацький, про найвизначнішого нашого історика, історика, який поклав свою печать на розвиток історичної науки світу, пише «всякі грушевські» — з малої літери! Шкода, що Ол. Полторацький так погано вихований, але нічого не вдіємо.

Хочу також звернути увагу на ще один момент. О. Полторацький вважає мене «буржуазним» націоналістом, а себе оборонцем «трудового» народу, бо це дає йому змогу мати «кусок білого хліба з маслом». Так ото до відома наших читачів довідка: О. Полторацький — син дворянина, такий собі, панок, а я таки син звичайного селянина, який ні на патріотизмі, ні тим більше, на ювілеї генія України таки ніякого бизнесу не робить. О. Полторацький, як читачі бачать з цієї цитати, думає лише про одне: якби то переконати владу, що він дуже не любить «буржуазних націоналістів», і щось на тому вискати. Він використовує Шевченка не лише для боротьби між народами, а навіть для поширення ненависти й боротьби серед народу, який того Шевченка з себе видав. Треба справді бути циніком, щоб використовувати таку велику дату для такої підлої мети. І якими ж чистими та благородними, якими справжніми велетнями духа є представники отого «націоналістичного охвістя», як зволив висловитись О. Полторацький, які зі своїх чесно й важко зароблених центів складають суми в сотні тисяч долярів, щоб у чужій, далекій і байдужій до всього нашого, країні збудувати пам'ятника Великому Кобзареві, щоб перебороти винятково складні політичні перешкоди й домогтися, щоб про Шевченка з найбільшим пієтизмом говорили найвизначніші державні й політичні діячі країни. Чи Олексій Полторацький і люди його середовища хоч на хвилинку задумались над цим?

Зверніть увагу ще й на опис пам'ятника: «*...побачите в кріслі постать якогось безсилого дідугана, що звісив понуру голову і втупив очі в зелену травичку газону*». Чи можна уявити ще щось примітивніше і нечесніше, якщо отакими описами пробувати знецінити мистецький твір, присвячений пам'яті генія народу? І чого писати таку неправду, знаючи, що пам'ятника будував визначний скульптор, який прикрашував цілий ряд визначних будов в Україні, як повернеться язик у людини, щоб так зневажливо говорити про скульптурне зображення Т. Шевченка?

Не знаю, чи бачив О. Полторацький пам'ятника Шевченкові у Вінніпезі власними очима,

ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ "СЛОВО"

Докія ГУМЕННА

СКАРГА МАЙБУТНЬОМУ

Роман

Ювілейне видання, присвячене 150-літтю Т. Шевченка,

326 стор. Тверда оправа. Ціна — 5 дол.

З незалежних причин ця праця з'являється в світ через 8 років після виходу роману-хроніки "Хрещатий Яр", що є, власне, продовженням роману "Скарга Майбутньому".

Читачів, зацікавлених мати цілість і додати до "Хрещатого Яру" "Скаргу Майбутньому", просимо звернутися на нижче подану адресу не відкладаючи, бо пізніше цієї книжки вже може й не бути: фінансова неспроможність оплати друку та відсутність місця для зберігання видань примусили видати "Скаргу Майбутньому" меншим накладом, ніж "Хрещатий Яр", з тим, щоб книжку відразу ж і розіслати.

Замовлення й оплату слати на адресу:

D. Humenna
c/o The Ukrainian Academy
of Arts & Sciences in the U. S., Inc.
206 W., 100th Str.
New York, N. Y. 10025, USA.

але він же бачив його на фоті на обладинці «Н. Днів» (липень-серпень 1961), читав мій репортаж про відкриття його. Хочу пригадати, що Шевченко на тому пам'ятникові не зображений «безсилим дідуганом» (раз дідуган, то мусить мати величезну силу! Погано орудуєте мовою, пане Полторацький!), а дозрілою людиною. Очей своїх у «травичку газону» він не втупив, бо й газону ж ніякого там нема, а замислено дивиться в далечінь, тримаючи на колінах книжку.

А чи звернув увагу пан Полторацький на пам'ятника Шевченкові в Києві, на якому Т. Шевченко справді зображений з поглядом униз, а коли глянути на нього в профіль, то поетове обличчя виглядає справді невдоволеним, навіть вуса виглядають «сердитими»? Але кому з нас прийде в голову робити з того «політику», хто з «буржуазних» націоналістів зважиться використовувати це для боротьби з ненависними їм російськими окупантами та їх помічниками типу О. Полторацького? Звичайно, я міг би написати: Шевченко так гидує О. Полторацьким, що навіть закований у бронзу наїжачив вуса й понуро втупив свої очі у квітник, щоб бува не стрінутись з ним поглядом, як він проходитиме по парку... Але я був би тоді не Волиняком, а Полторацьким... Дуже дякую за таку перспективу!

«Копнувши ногов» Грушевського й Петлюру, вилаявши по-сталінському понад 500.000 канадських українців («націоналістичне охвістя») і зневаживши пам'ятника, а разом з цим і самого Шевченка, О. Полторацький у такому ж стилі пише далі:

«Цікаві діла почали творитися навколо цього пам'ятника невдовзі по його відкритті. Років зо три до Вінніпега завітала група українських туристів, переважно літераторів. Товариші побачили монумент, дізналися про його історію і всерйоз замислилися над тим, як повинні вони до нього поставитися. І прийшли до вірного висновку: хоч пам'ятника й поставили націоналісти, але все ж таки він присвячений великому українському народному поетові. Тарас Шевченко — єдиний на світі, незалежно від того, хто спорудив йому монумент. І вони поклали біля підніжжя вінок.

Відтоді кожна радянська делегація або туристська група покладає у Вінніпегу вінок великому народному поетові. Націоналісти казяться. Причому — в буквальному розумінні цього слова...».

Звичайно, що й це все брехня. Поперше, Ол. Полторацькому треба б бути точнішим і сказати одверто, що та група літераторів приїхала в 1961 р. і мала намір приїхати за пару днів перед відкриттям пам'ятника, щоб узяти участь у комуністичних святкуваннях 100-ліття з дня смерти поета, які були заплановані *на той самий день*, що й відкриття пам'ятника у Вінніпезі. Це була тактична помилка комуністів, бо кожному було зрозуміло, що комуністи мали намір підірвати врочистість відкриття пам'ятника саме участю письменників з України. Не програти тут було неможливо. Та, мабуть, комуністи про це пізно подумали, бо сталося так, що візи на час готові не були й письменники приїхали із тижневим запізненням, тому святкування коло пам'ятника на Палермо вони змушені були відбути за тиждень по відкриттю пам'ятника у Вінніпезі.

Група письменників, яку очолював Любомир Дмитерко, після Палермо виїхала до Вінніпегу, добре знавши, що тут тількищо відбулося відкриття пам'ятника. Отже, якщо О. Полторацький пише, що *«товариші побачили монумент, дізналися про його історію і всерйоз замислилися над тим, як повинні вони до нього поставитися»*, то це ніщо інше, як «казка про Химині кури» — вони ще в Києві знали, що у Вінніпезі діється, знали, чого вони їдуть і напевно знали, що їм треба зробити у Вінніпезі. Але «простий народ», яким так «піклується рідна партія», не сміє знати правди, тому О. Полторацький змушений вдавати з себе наївного також.

Правда, що кожна радянська делегація або туристська група «покладає» (ну й новотвір!) вінок на пам'ятник Кобзареві у Вінніпезі. Та коли О. Полторацький тут же додає, що від цього *«націоналісти казяться»*, то знову свідомо бреше: навпаки, націоналісти дуже з того тішаться і О. Полторацький це дуже добре знає, бо, врешті, я сам йому про цю нашу радість говорив і він мені вірив, або вдавав, що вірить. Та приїхавши до Києва, він говорить інше, бо він же належить до вищої касти, то йому правду можна знати, а «простому народові», себто плебсові, правди знати не можна. Тому й мусить брехати... Незавидна роля!

Та це ще нічого, бо О. Полторацький так захопився брехнею, що уподібнився до Гебельса, який запевняв, що навіть найбільша брехня, повторена тисячу разів, для «простого народу» стає правдою. Тому далі він пише таке:

«Років зо два тому на гастролі до Вінніпега прибув ансамбль пісні й танцю Радянської Армії. Сто артистів у військовій формі урочистим строєм прийшли до монумента, поклали вінок і поставили почесну варту. На той момент повз пам'ятник проходив якийсь націоналіст, ще петлюрівської еміграції. І коли він побачив, що в самому центрі Канади біля пам'ятника Тарасові стоїть варта таких самих червоноармійців, як ті, що вигнали його десь у дев'ятнадцятому році за межі неньки-України, — петлюрівець збожеволів, потрапив до психіатричної лікарні і за два місяці сконав у стані цілковитої моральної депресії. От які діла творяться навколо монумента у Вінніпезі...».

Так низько не падав навіть Гебельс — на це здібний тільки стовідсотковий сталінець, який

певен, що «простий народ» темний, як ніч, забуває, що залізної заслони більше не існує, що народ слухає закордонні радіопересилання, листується із закордоном, бачиться з туристами тощо, тощо і таки добре обізнаний з усіма справами. Нам нічого іншого не лишається, як тільки подякувати п. Полторацькому за веселе «чтиво» й порадити йому раз і назавжди кинути писати поважні статті, а перейти на гумор — фантазія в нього справді чимала! А якщо йому ще колись доведеться бути в Канаді, то раджу одягнути червоноармійський однострій і в ньому принести квіти до нашого пам'ятника Великому Кобзареві, а я вже постараюсь, щоб його там зустріли наші читачі-петлюрівці. Запевняю, що жоден з них не збожеволіє, а навіть запросять його до хати на добрий обід і порядну чарку. Я лише боюсь за Олексія Полторацького: вони, ті петлюрівці, за обідом так реготатимуть з його статті й так його притиснуть цитатами з творів Шевченка, що він таки справді може «сконати у стані цілковитої моральної депресії». І тоді не буде кому в «Прапорі» писати найдурніших і найбрехливіших статтей. А для мене це була б величезна втрата, бо чим же я тоді розвеселятиму читачів «Нових Днів»?..

Та, як і личить «найбільшому експертові від закордонних справ», Ол. Полторацький «чесно інформує» поневолений український «простий народ» і про будований пам'ятник Кобзареві у Вашінґтоні. Звичайно, й тут «наводить тєнь на плєтень»:

«Фотографії запроектованого пам'ятника вже були надруковані в зарубіжній українській пресі. Шевченко там зображений так, що навіть дехто з буржуазних націоналістів висловлює здивування. — поет виглядає немов якийсь панок-білоручка».

Отаке, як бачите: у Вінніпезі «безсилий (!!!) дідуган», у Вашінґтоні — «панок-білоручка».. І так погано, і так недобре. Затятий народ оті «буржуазні» націоналісти — тільки в Канаді і США зібрали понад 500 тисяч долярів з єдиною метою: поставити п о г а н ю щ і пам'ятники Тарасові Шевченкові! Тільки цим і живуть, кляті!

Я міг би, звичайно, запевняти, що найбільше Шевченко подібний на панка-білоручку на пам'ятнику в Палермо, якого так славив п. Полторацький на початку своєї статті:

«Тарас Григорович притиснув одну руку до серця. Він весь виструнчений, напружений. Здається, він оглядає американський континент із півночі на південь» і т. д.

З успіхом можна б написати таке: «Окупантські наймити Олійник і Вронський зобразили Шевченка подібним до російського псевдореволюційного дворянського синка-білоручки, який мелодраматично приклав одну руку до серця, що дисгармонує з невдалою спробою скульпторів надати постаті поета духової напруги» і т. д.

Можна було б написати й таке: «Фігура поета, хоч вилита у бронзі, ніби жива. Здається, що поет, повний духової напруги, захоплено дивиться на відпочинкову оселю православної катедри «Київ», і, благально приклавши ліву руку до серця, волає до всіх чесних українців: «Люди добрі! Якщо ви вірите в Бога, то змилуйтесь і перенесіть мене через гайвей ч. 5 і поставте на фармі «Київ», щоб я більше не бачив оцих гаспидських комуністів!»

Але я цього не зроблю, бо — ще раз повторюю — я уподібнився б Олексієві Полторацькому. Я знаю, що Олійник і Вронський — талановиті українські скульптори і вони збудували справді гарного пам'ятника Тарасові Шевченкові в Палермо. Та я теж знаю, що А. Дараган і Леонід Молодожанин також першорядні українські скульптори і вони побудували гарні пам'ятники у Вінніпезі й Вашінґтоні. Я лише показую, яке то невдячне і небезпечне завдання кпити з пам'ятників генієві України тільки тому, що їх збудували ті, що борються з окупантом України, а не ті, що тому окупантові вірою й правдою служать.

Кінчає ж свій огляд пам'ятників Шевченкові «поза рубежами нашої країни» п. Полторацький такою сумною «нутою»:

«На жаль, ми не маємо змоги втрутитися в дії утвореного в Сполучених Штатах спеціального комітету для збирання коштів на пам'ятник Шевченкові й для його спорудження. Ми знаємо лише, що пам'ятник таки буде поставлено, що вже відбулася церемонія закладання у Вашінґтоні, — і, що, на превеликий жаль, українські буржуазні націоналісти та їхні хазяї, представники американських «скажених», використали її так само, як і всю кампанію по збиранню коштів, для своїх брудних цілей, перетворили згадану церемонію на антирадянську демонстрацію».

Так признаєтеся, що не маєте «змоги втрутитися в дії»? Що, щупальці короткі? А-я-яй! Справді трагічна ситуація. Але дозвольте вас запитати, пане Полторацький:

— А що ви зробили б, якби мали змогу «втрутитися в дії»? Підклали б під пам'ятника атомову бомбу, щоб вона в час відкриття його спопелила все «націоналістичне охвістя», яке так непокоїть ваших хлібодавців? Чи написали б на пам'ятнику гасло: «Слава Комуністичній Партії Радянського Союзу і її лідерові Микиті Хрущову за те, що вони видали декрета про злиття націй, себто ліквідацію всіх інородців, з українців і грузинів почавши, а якутами та ескімосами скінчивши»? Чи, може, просто пішли б за старшобратньою традицією і наказали б: «Закрить Америку і разом з нею й Тараса Шевченка», який воскресив українську націю, а тепер ще й утверджує її в цілому світі, чим загрожує новітній російській імперії?

А й справді, признайтеся, пане Полторацьк-

кий: що б ви тоді зробили? Дуже було б цікаво знати!

Далі О. Полторацький говорить про «Слово»... до Комітету Пам'ятника від діячів культури України, цитує з нього поважний кусок, не помічаючи того, що воно написане зовсім у протилежному стилі й дусі, ніж його стаття, і кінчає запевненням: *«Нічого не вийде у буржуазних націоналістів і цього разу»*, забувши, що на попередній сторінці він признався, що справа вже «вийшла», бо він (і такі, як він!) не мали «змоги втрутитися в дії...».

Як бачимо, зі статті О. Полторацького мало що лишилось: брехня справді має короткі ноги і на ній далеко не заїдеш. Звернули ми увагу на статтю тільки тому, що вона найбрудніша і найбрехливіша з усього, що в Україні цього року про Шевченка написано. Якби п. Полторацький був написав цю статтю ще за Сталіна, то навряд чи ми нею поцікавилися б: тоді це було «нормою доброї поведінки». Ми знаємо, що був такий час, коли О. Полторацький був доведений до відчаю. Тоді навіть і найпідліші людські вчинки можна було людині вибачати. Але минулися ті часи, коли О. Полторацький мусів іти в ЦК партії й казати: «Або розстріляйте, або дайде змогу жити!» І його не розстріляли. Кажуть, що він був «стукачем». Я того не знаю, але якщо й так, то за тих умов, — я говорю лише за себе, — це до певної міри також можна зрозуміти і простити, бо було багато випадків, коли люди погоджувались на це під цівкою нагана. Але чим пояснити цей підлий сталінський стиль і методу тепер? Звичкою? Органічною потребою чинити підлість? Бажанням вислужитись? Наказом?

Мабуть, усім разом, за винятком наказу. Ні, ніхто не наказував О. Полторацькому отак безглуздо й без потреби брехати. Але такі, як він, завжди відчувають те, чого «хазяїн хочуть». А його хазяїни дуже хотіли б, щоб українська еміґрація, як і всі українці, що ставлять опір Росії, була дурна, примітивна, нечесна. Саме такою її О. Полторацький (на радість і приємність окупантові!) й малює. Що ж, можемо лише тішитись, бо чим менше ворог знає фактичний стан речей, тим легше з ним боротися.

Сердечно дякуємо, пане Полторацький! Продовжуйте в такому ж стилі. І дотримуйтесь такої ж якости!

І Петро Кравчук тієї ж самої...

Відомий уже нашим читачам комуністичний пропаґандивний туз Петро Кравчук (Торонто) у московській «Литературной Газете» (3 березня, 1964) виступив з інформаційною статтею «И за океаном растет его слава». Стаття чималенька — займає майже четвертину першої сторінки, хоч і видрукувана петитом.

Починає П. Кравчук також з Палермо, де стоїть пам'ятник Т. Шевченкові, який *«был подарен канадским украинцам народом Советской Украины»*, забуваючи, що лише одним реченням вище він писав, що пам'ятник *«воздвигли» «канадские украинцы»*. Таки не добереш: чи подарували їм, чи вони «воздвигли» його самі...

Та це лише вступ, а решта статті присвячена не Шевченкові і його ювілею, а плюгавленню українського народу, часткою якого є еміґрація. У статті нема ні фактів, ні цитат зі статтей, ні документів, а написана вона за відомою сталінською засадою: «Мусиш мені вірити, читачу, бо це пишу я — Петро Кравчук, а ти однак дурний, то чого буду удокументовувати і обґрунтовувати своє писання?»

Уся стаття написана в бойовому сталінському дусі. Хай вибачать шановні читачі, але зацитуємо її мовою оригіналу:

«Украинские буржуазные националисты извращают и фальсифицируют творчество Шевченка...

Фальсификаторы шевченковского наследия замалчивают общеизвестные факты, скрывают, что поэт дружил с русскими писателями, художниками, учеными, высоко ценил русскую литературу, музыку, живопись, что многие свои произведения создавал на русском языке.

Чтобы доказать, что Шевченко был «глубоко верующим человеком», они не останавливаются даже перед извращением такого его шедевра, как «Завещание», откуда попросту выбрасывают неугодные им строки. Такая «практика», кстати сказать, вообще пользуется популярностью за океаном, и наиболее успешно преуспевают в ней католические клерикалы. Они даже исключают из «полного издания» шевченковских произведений антиватиканскую поэму «Еретик»! Автокефальный митрополит Иван Огиенко предлагает издать для «простонародья» дешевый «Кобзарь», из которого, говорит он, нужно из'ять ряд произведений Шевченко, так как они... «не нужны»!»

Натяк на якусь обґрунтованість тут є у запевненні, що націоналісти із «Заповіту» викидають «неугодные им строки» (рядки). Хто, де, коли це зробив п. Кравчук, звичайно, не каже, мовляв, пишеться «для простых советских людей», то вони м у с я т ь вірити — привикли вже...

Звичайно, що це неправда. Наші читачі знають, що у березневому числі з 1961 р. (століття з дня смерти Кобзаря) на першій сторінці «Заповіт» видрукувано повністю. Та й не лише текст, а й фото автографу. У березневому числі «Нових Днів» за цей рік повний текст «Запові-

ту» подано на першій сторінці обкладинки. Те саме зробили й інші національні часописи, зокрема (які я пригадую лише) вінніпезькі тижневики «Український Голос» та «Новий Шлях». Здасться, цього року «Заповіт» повністю видрукувала і «Свобода».

Дуже нападає п. Кравчук на «клерикалів», зокрема на митрополита Іларіона, не знаючи того, що митрополит Іларіон (проф. І. Огієнко) цього року видав нову свою працю «Релігійність Тараса Шевченка», у якій доводить, що Шевченко був наскрізь релігійною людиною, нічого не фальшуючи. Часті докори Богові він вважає не антирелігійністю, а підвищеною релігійністю. Митрополит дає приклади, як часто пророки домагались від Бога допомоги своєму народові. Приводить приклади, що й Син Божий, страждаючи на хресті, просив Бога: «Хай мине мене чаша ця» і «Боже Мій, Боже Мій, —нащо Ти Мене покинув?» (Матвія, 27. 26).

Подібних висловів у Шевченка багато, бо він, як запевняє митрополит Іларіон, говорить з Богом, як син з батьком, і це все аж ніяк безбожництвом не є. Боротьба з чиновниками, які опанували навіть і церкву, на думку митрополита, є лише боротьбою проти зла в церкві, а не проти самої церкви. Що це так, то свідчать листи Шевченкові і «Щоденник».

Звичайно, є між духовенством дурні, спекулянти, які можуть багато чого закидати Шевченкові, але хто з дурнями рахується? Хіба той, що й сам такий... Якби так п. Кравчук прийшов був на концерт, присвячений століттю українського гимну («Ще не вмерла Україна»), який відбувся в Торонті 12 квітня, то він був би почервонів за своє писання (якщо ще вміє червоніти взагалі!), бо великий зведений хор, яким керував «націоналістичний клерикал» о. В. Жолкевич (католик) виконав Шевченків «Заповіт» повністю і слова «Отоді я і лани і гори все покину і полину до самого Бога молитися... а до того — я не знаю Бога» виконував соліст. Та й музику до «Заповіту», який виконано на цьому концерті, написав «клерикал» о. М. Вербицький.

Чи пан Кравчук збагне колись істину, що брехнею світ пройдеш, але назад не вернешся?

Є в Кравчука ще й другий «натяк на факт»: націоналісти й католицькі клерикали викидають із творів Шевченка поему «Єретик». Був такий факт. Недосвідчений видавець Микола Денисюк, видаючи повну збірку творів Т. Шевченка, вирішив викинути з неї поему «Єретик». Але це лише одна особа, яка просто не усвідомлювала глибини провалля, у яке вона падала, хочби тим, що давала карти в руки П. Кравчукові й таким, як він. І якби п. Кравчук написав, що, як виняток, трапляються між націоналістами люди, які дуже хочуть «поправити» Шевченка, але націоналістична громадськість настільки морально й ідейно сильна, що вони цього не мають змоги зробити, то він би написав правду. Але він правди не хоче, бо він Т. Шевченком не цікавиться — єдиною його метою є: використати Шевченка для холодної війни, хоч обвинувачує в цьому нас. Він же чудово знає, що на М. Денисюка вдарила ціла злива протестів і обурення і що він *негайно вибачився* перед своїми замовниками й перед усім громадянством і в черговому томі додав поему «Єретик». Петро Кравчук це свідомо утаює перед читачами московської «Литературной Газеты». Оце така комуністична мораль, така їх правда.

Якщо відкинути ці факти, то в Кравчуковій статті більше нічого й нема — все інше є голословною пропаґандою проти українських «буржуазних» націоналістів і читачі його статті так і не довідаються про зріст Шевченкової слави за океаном.

Герцен, Чернишевський, Добролюбов, Шевченко...

Якщо вірити підрадянським українським і російським «дослідникам», то виходило б, що якби не «дружба» Т. Шевченка з М. Добролюбовим і М. Чернишевським, то Шевченко не був би Шевченком, а в ліпшому випадкові поетом розміру Є. Гребінки чи ще й меншим. На тему цієї «дружби» багато написано, намальовано, придворні сталінські поети типу П. Тичини наскладали на цю тему чималенько віршів, поем і, до речі, складають їх ще й досі.

Дуже яскраво ця, вибачте за вираз, ідея проведена в березневому числі місячника «Наука й Життя». Це популярний науковий журнал, досить добре редаґований, розрахований на «простих людей», але бодай з середньою освітою, має чималенький тираж — 36.000 прим.

Березневе число цього журналу відкривається статтею *«Вічно живий»*, яку написав П. Федченко, декан філологічного факультету Київського університету ім. Т. Шевченка. Вся стаття написана так, щоб показати Шевченка учнем «російських революціойних демократів» — О. Герцена, М. Чернишевського, М. Добролюбова. Мусимо заявити панам комуністам наперед: кожен інтеліґентний і порядний українець знає ціну цим людям і жоден з них не має найменшого наміру зневажати їх. Це були чесні, порядні, культурні і благородні люди, яких, на жаль, серед російської нації тепер нема. А як де й появиться подібна людина, то самі росіяни її заклюють, як «зрадника». Отож, якщо ми скажемо щось таке, що не сподобається панам комуністам, то щоб вони знали, що не маємо на увазі зне-

важати Герцена, Чернишевського чи Добролюбова, і не спекулювали на цьому.

Не будемо голословними, дамо слово деканові факультету п. П. Федченкові — нехай він сам підтвердить наші думки й погляди.

«Шлях до визволення українського народу він (Шевченко. Ред.) *бачив насамперед у революційному єднанні всіх слов'янських народів з російським народом»*.

Як відомо, ніде Т. Шевченко — буквально *в жодному* зі своїх творів — цього не сказав, навіть не натякнув, а кирило-методіївці вважали, що всі слов'яни мали б об'єднатися навколо українського народу, як народу найдемократичнішого і найблагороднішого («Статут» і «Книги битія»), тому п. Федченко не може своєї думки підтвердити і зовсім не по-професорському заявляє це голословно. Це негідно професора, це зневага пам'яти Кобзаря. Тим більше, в ювілейному році.

«Збудити Росію від сну» випало на долю «перших благовістителів свободи» — декабристів і тих, хто пішов слідом за ними, на долю тих, кого Герцен називає «молодими штурманами майбутньої бурі». Серед цих штурманів був і Тарас Шевченко — вірний бойовий побратим славних синів російського народу Олександра Герцена, Миколи Чернишевського, Миколи Добролюбова».

«В цій боротьбі Кобзар вважає себе соратником великих революціонерів-демократів, очолюваних М. Г. Чернишевським. В колі мудрих розумом і щирих серцем, сильних невгасимою бойовою пристрастю російських братів проходить остаточне революційне загартування Шевченко. Він бере активну участь в агітаційно-пропагандистській роботі Чернишевського і його соратників, в організації революційного підпілля».

Так пише пан професор і декан П. Федченко. І, звичайно, навіть і не пробує своїх тверджень обґрунтувати. Не пробує з двох причин: поперше, він пише для «простого народу», який мусить вірити на слово кожному представникові вищої касти, до якої належать і пан професор та декан П. Федченко, подруге, пан професор і декан П. Федченко безсовісно брешуть, а брехню, як відомо, дуже важко обґрунтувати, а пан професор і декан, до вищої касти належавши, мабуть, не привикли важко трудитися, то махнули рукою й написали... отак собі, аби щось написати, одержати гонорар і почесті та відзнаки від окупанта за «вірнопідданість».

Я ж належу до «простого народу», трудитись привик змалку, то я вже не полінуюсь і обґрунтую твердження, що пан професор і декан ласкаво дозволили собі брехати на всі заставки.

Олександер Герцен (1812 — 1870), видатний російський діяч, революціонер-демократ, літератор, філософ і літературний критик. Син поміщика І. Яковлєва. Закінчив університет, кілька разів був засланий, врешті мусів виїхати за кордон (1847 р.), де й жив до смерти (помер у Парижі, похований у Ніцці). Видавав (разом з М. Огарьовим) альманах «Полярная Звезда» (1855 — 1862) та газету «Колокол» (1857 — 1867). Зверніть увагу, дорогі читачі (та й ви пане професоре й декане Федченку, бо це число я вам вишлю також!), на дати. Коли Шевченко написав більшість своїх творів і коли помер — я не буду пригадувати, бо цим би я образив своїх читачів, а якщо пан професор і декан цього не знають, то хай візьмуть і прочитають Шевченкового «Кобзаря» та й побачать, на які Шевченкові твори міг мати вплив «Колокол» і «Полярная Звезда».

Пригадую ще панові професорові й деканові Федченкові, що вперше Шевченко побачив альманах «Полярная Звезда» 15 (3) листопада 1857 р. і нотує це у свойому «Щоденнику»: *«У него же, у Гранда, и в первый же раз* (чуєте пане професоре й декане — «в первый же раз»!) *увидел я «Полярную Звезду» Искандера* (Іскандер — літературний псевдонім О. Герцена. П. В.) *за 1956 год, второй том»*.

О. Герцен — розумна, порядна і благородна людина. Він обстоював право України, Білорусії й Польщі на самостійність, був непримиренним ворогом російського царизму, як поневолювача народів і людини. Дуже шанував Шевченка і *вчився від нього*, а не навпаки. Не був послідовним, часто заломлювався, був пройнятий скептицизмом. Шевченко ж навпаки: був послідовний, невгнутий, ніколи не сумнівався у правді й перемозі народу. Шевченко ставився з повагою до Герцена також, але це вже було пе-

ПЕРША УКРАЇНСЬКА ОПАЛОВА ФІРМА

Future Fuel Oil Ltd.

& Service Station

945 Bloor St. West — Toronto, Ont.

24-ГОДИННА

СОЛІДНА

І СКОРА ОБСЛУГА.

Чищення і направа форнесів безплатна.

Скористайте з доброї нагоди і замовляйте оливу в нас.

Наші телефони:

Телефон бюра: LE 6-3551 Уночі: RO 2-9494

ред його смертю, як читач бачить з дат, які подані вище.

М. Чернишевський (1828 — 1889) і *М. Добролюбов* (1836 — 1861) — послідовники О. Герцена, поширювали його закордонні видання. Обидва вони учні українського вченого І. І. Срезневського, який *«очолював катедру славістики Харківського університету від 1842 по 1847 р., а потім перейшов у Петербурзький університет». «До цієї праці Срезневський залучав своїх студентів. Серед них був і М. Г. Чернишевський, який за дорученням Срезневського склав етимологічно-синтаксичний словник до Іпатівського літопису, надрукований в 1853 р. У Срезневського вчився також і М. О. Добролюбов, будучи студентом Петербурзького головного педагогічного інституту»* (Ак. Наук УРСР, Інститут історії, Історія Української РСР, т. 1, стор. 458—459, Київ, 1953).

Якщо пан професор і декан П. Федченко знають чотири дії аритметики, то хай віднімуть від 1853 (рік виходу *першої*, студентської ще, праці М. Чернишевського) 1828 (рік його народження), то побачать, що в 1853 р. М. Чернишевському було *лише* 25 літ, себто він був ще безвусим студентом. Шевченко ж у 1853 р. не тільки кінчив Академію, написав основні свої твори, у яких виявив себе і досконалим майстром поезії, і цілком політично зформованою людиною, написавши «Сон», «Три літа», «Заповіт», «Кавказ», «Єретик», «Посланіє», «Великий льох», «Стоїть в селі Суботові...», «Наймичка», «Давидові Псальми», «Лілея», «Відьма», «Княжна», «Іржавець», «Москалева криниця», «Варнак», «Царі», «Титарівна», «Марина», «Сотник», «Петрусь» — усі перед 1850 роком!

Що лишилось з «Кобзаря», як М. Чернишевському сповнилось 25 літ і він закінчив університет та став людиною, яка тільки но розпочала життя? «Неофіти» і «Юродивий», які написані ще до того часу, поки Шевченко вперше побачив «Полярную Звезду» Герцена, «Марія» (1859 р.) та «Подражанія», а що ж він міг вичитати (й навчитися!) у 25-літнього Чернишевського?.. Соромтеся, пане професоре й декане!

Пригадую, що М. Добролюбов народився в 1836 р. У 1857 р., коли Шевченко повернувся із заслання, себто коли він написав усі свої твори, за винятком незакінченої «Марії» та кількох менших творів останніх літ життя, то М. Добролюбову тоді було *лише* 21 рік. Чуєте, пане професоре й декане, тільки 21 рік, бо 1857 мінус 1836 буде ТІЛЬКИ 21!!! То чого він міг навчити Тараса Шевченка в такому віці? Чи не запевнятимете ви, пане професоре й декане Федченку, що коли вам стукнув 21-ий рік, то ви вже вчили професорів Калиновича, Грунського, Шаровольського, Зерова, Савченка чи в кого ви ще там училися, якщо ви закінчили Київський університет?...

Повторюю: Герцен, Чернишевський і Добролюбов — порядні і благородні люди і вони аж ніяк не відповідають за хамські вчинки російських імперіялістів, проти яких вони все своє життя боролись, і «презренних малоросів», які їм, тим імперіялістам, помагають. Якби вони тепер ожили, то всі троє дали б вам, пане професоре й декане Федченку, по такому ляпасові, що виляски від них було б чути не тільки по всій Україні, а ще й у столиці «вашої батьківщини» Москві.

І ще одна довідка панові професорові й деканові: Шевченко *вперше* зустрівся з М. Чернишевським та М. М. Добролюбовим 22 (10) березня 1859 р. на обіді на честь актора О. Є. Мартинова. Тоді ж і там Шевченко зустрівся з М. Некрасовим, М. Салтиковим-Щедріним, Л. Толстим та іншими російськими культурними діячами. Це було *за два роки* до Шевченкової смерти. Усі ті діячі ставились з повагою до Шевченка, шанували його за талант, силу духа, за те, що він відбув десятилітню каторгу, врешті. І безперечно, що Тарас Шевченко мав *на них усіх великий вплив*, а не вони на нього.

Якщо ви, пане професоре й декане, певні, що я не довів, що ви у своїй статті, делікатно висловлюючись, брешете, то видрукуйте це все в журналі «Наука і життя» і нехай «простой советский читатель» сам скаже, хто має рацію: представник вищої касти, кандидат наук, професор і декан П. Федченко чи «буржуазний» націоналіст П. Волиняк. У даному випадкові моя поразка буде поразкою всіх українських «буржуазних» націоналістів. А за це вам окупаційна російська влада напевно «пожалує» якогось орденка. Я ж лежатиму побитий і засоромлений так, що й на праведнеє сонечко не посмію глянути, а не то що людям увічі.

Справді, побийте мене, пане професоре й декане! Ви ж так силкуєтесь нас побити! Ось у своїй статті ви пишете (забувши, звичайно, про Шевченка, а думавши виключно про холодну війну з «буржуазними» націоналістами!):

«Невпинну боротьбу ведуть радянські науковці з різномастими фальсифікаторами, які, кожен на свій копил, силкуються перекрутити волелюбні твори Шевченка. З особливим заповзяттям до цієї ганебної справи докладають свої брудні руки (вибачайте, пане професоре й декане: тут треба було вжити родового відмінка) *«правнуки погані» — вишкребки українських буржуазних націоналістів, які з емігрантських смітників Америки й Західної Європи поливають зливами бруду творчість Кобзаря, і в безсилій люті намагаються викривити у пам'яті й свідомості людей образ великого співця братерства і єднання всіх простих людей світу».*

Що ж, тіштесь, що ми дуримо «простих людей». А ми тим часом даємо тим людям «Кобзаря». Тіштесь також думкою, що ми «гниємо»

на «смітниках Америки і Зах. Европи». Ви вже побачили пам'ятники Кобзареві (і це вас смертельно налякало!), бо вони високі й дуже багато важать. Та ви, на наше щастя, ще не бачите, що ми зі «смітників», як ви кажете, йдемо в університети й бібліотеки. Не тільки вчитись — ми йдемо туди і вчити: чимало різних катедр очолюють уже українці. Чимало їх і в парляментах, сенатах, міністерствах. Є вони й дорадниками урядів у всіх ділянках, включно з ділянкою опанування космосу. Скоро ви відчуєте це все і вам відхочеться висловлюватись про нас сталінським жарґоном. Або вам заборонять це робити. Заборонять з Москви, бо там же чудово бачать, що ви своєю невковирною брехнею вже їй шкодите, а не помагаєте. Навіть і брехати треба вміти, бо якщо ви запевнятимете, що на вербі ростуть груші, а на бузині помаранчі, то будь ви не тільки декан, а й ректор університету, то ніхто вам віри не йнятиме. І вас тоді «розкладе на атоми» не тільки «буржуазний» націоналіст, а й перший-ліпший студент факультету, який ви очолюєте. Тільки дайте йому волю думки й слова, яку маю, скажемо, я. Викиньте собі з голови, що «прості люди» дурні. Ще Сковорода сказав, що (цитую з пам'яти) «простий народ спить, а хто спить, той не є трупище околєвшеє: виспиться і прокинеться!»

Амінь! Амінь! Амінь! І ще й погана пам'ять у віках (авансом, пане професоре й деканє!) усім «презренним малоросам», як колись був висловився один порядний і благородний український комуніст, за те, що вони так «пресмыкаются» перед російським імперіялізмом, що беруть під ноги не лише честь і гідність Генія України, а й гідність себе самого — як людини і вченого. І знайте, що гнівне Шевченкове «Брешеш, людоморе!» стосується вас чи не більше, ніж російських імперіялістів-колонізаторів.

ОГЛЯД ПРЕСИ

"КРИТИКА ЧИ ЗАЙВА ДЕМАГОГІЯ?"

Під таким заголовком у "Нашій Меті" (Торонто, 6. 6. 64 р.) вміщено статтю за підписом "Д-р М. Д."

Стаття починається так:

"Яку вартість представляє собою сучасна українська католицька преса? На думку п. О. Моха, майже жадну; надається вона хіба до того, щоб добре на ній кіт виспався".

Таке виходить з його статті п. н. "Про кота, що спав на ґазеті", що появилася в місячнику "Світло" за травень ц. р.

"Як би я був котом, — пише п. Мох, — то, гадаю, най-краще йшов би спати на українські клерикальні ґазети, а вже потім на ґазети одного українського середовища. Бо майже всі вони такі нудні, що тільки в руки їх візьми, а вже хочеш спати. Поуки, поуки, поуки... Науки... науки... науки... Проповіді і казання, казання й проповіді... А кожна на 2 — 3 сторінки друку малого, а бодай на 3/4 стор. великого формата довга. Без прикладів, без фактів... А мова, а правопис..."

В такий це спосіб уважає за відповідне висловлюватися католицький журналіст в католицькім журналі про католицьку пресу!"

Кінчає ж свої пропозиції "Д-р М. Д." так:

"Якщо б п. Мох був котом, то він не лише висиплявся б цілий час на католицькій пресі; він лапав би також мниші. А лапати мниші це корисна праця, корисніша в кожному разі, ніж писати в спосіб, що підриває авторитет доброї преси. Така писанина може принести користь хіба ворогам Церкви".

Як відомо, п. О. Мох — відомий католицький журналіст і видавець. Ми з ним дуже рідко погоджуємося, але в даному випадкові скажемо, що п. О. Мох в сотні разів перевищує "Д-ра М. Д." і що всі його заввати стосуються не лише католицької преси. І що він завдання преси розуміє, є чесним журналістом, бо не боїться відверто висловитись і не "кидає камінчиками із-за плота", а підписує те, що написав. Цього не можна сказати про його опонента, який не забув повідомити своїх читачів, що він має докторське знання, але "забув" сказати їм, як він зветься... Маючи таку "відвагу", то не лише путящої статті не напишеш, а навіть уживши докторського титулу, то й тоді дурної миші не піймаєш...

При цій нагоді варто відзначити жалюгідний факт: візьміть першу-ліпшу українську газету і спробуйте довідатись, хто її редаґує! То вже справді будете геніяльною людиною! Або проглянете її всю і спробуйте довідатись, хто в ній пише — будете іще геніяльнішим, бо на її сірих, як земля, сторінках, побачите в ліпшому випадку псевдо чи криптонім. Правда, і перше і друге буде з дописною якогось титулу, щоб читач знав, що він дурний, а пише для нього "мудрі статті" людина дуже розумна, "бо з титулом"!

Правда, адреси подають усі, щоб читачі знали, куди гроші слати. А якби не це, то писали б просто: "Постій. Дати не знаємо, бо календаря не маємо. А день у нас такий, як і у вас, поцілуйте, дорогі читачі, ось куди нас..."

Ні, я Олександра Моха таки не послав би мишей ловити! Щодо його опонентів, то я їм цього "заняття" просто не довірив би, керуючись християнськими мотивами, бо мниші б їм могли вуха пообгризати. Якщо вже мова про мисливське "заняття", то я їм хіба довірив би полювати на мух...

"ВЕЛИКИХ СЛІВ ВЕЛИКА КУПА..."

У кінці квітня "Свобода" заповіла статті одного зі своїх редакторів — Ів. Кедрина та одного з колишніх своїх редакторів — Юрія Лавріненка (Дивнича). Обіцяно дуже багато: якщо не рецепт полагодити всі світові конфлікти, то бодай повну розв'язку українських проблем.

Не скажу про всіх, але я таки справді зацікавився цими статтями. Врешті, появилися вони в числі від 1 травня ц. р. Стаття Ів. Кедрина "Хвильовизм — Ревізіонізм — Новаторство" була друкована з продовженням ще й у двох чергових числах "Свободи". Стара істина: треба вміти не лише добре написати, але треба вміти й добре читати. Я схильний думати, що читач з мене винятково поганий, бо в трьох статтях ред. І. Кедрина я не вичитав не то що рецепта на розв'язку

всіх українських проблем, а навіть і натяку на якусь проблемність взагалі. Хай Бог простить, а п. Кедрин вибачить, але мені видалось, що він (не Бог, а Іван Кедрин, тому й пишу з малої літери!), не знавши як чи не бажавши взагалі, застосувати свій багатий, здавалось би журналістичний досвід і свої (знову здавалось би!) чималі знання для корисної справи, сам собі "сочинив" псевдопроблему і сам же з нею "дуже успішно бореться". Ну, що ж — слава героям! Звитяжцям честь і хвала!

Було б, як бачите, усе гаразд, але п. Кедрин, бавлячись у псевдопроблему, "ненароком" поділив еміґрацію на "чистих" і "нечистих". До чистих, звичайно, зарахував себе і всіх інших псевдопроблемників, а до нечистих усіх інших. Якщо "нечисті" тепер почнуть доводити, що вони чисті, то псевдопроблема може перетворитись у справжню проблему. Тоді скажемо, що Іван Кедрин зробив велику шкоду. Та, повторюю, що я, мабуть, не дуже якісний читач, тому, можливо, я помиляюся.

Та є одне місце в статті І. Кедрина, яке я прочитав таки дуже добре і зрозумів його правильно. Ось воно:

"Хвильовизм" того типу і залишки защеплених комплексів не минулися по нинішній день. Не так давно, на бенкеті з нагоди одного партійного з'їзду, один інтелектуал проголосив тост на честь "Маркса" даної партійної групи, що зібралася на бенкеті в одному місті ЗДА. Той в свою чергу віддячився своєму колезі, іншому видатному інтелектуалові, звеличавши його, як "Леніна" тієї групи. І так ще випили на здоров'я українського "Бухаріна" і "Рикова". Тільки відповідників до Сталіна та Берії не знайшлося. Це діялося, безумовно, жартома і напідпитку, але чи не є це характеристичне для підсвідомости отих земляків-інтелектуалів? Чи не є характеристичним тост з висловленням бажання, щоб на еміґрації було поменше українських "вождів", а побільше хвильових і скрипників, бо тоді, мовляв, українська справа стояла б краще?!"

Здається, в тій залі були самі порядні люди, а отже знайшовся тип, що таки зробив "донос на гетмана-злодея". Правда, п. Кедрин був настільки благородним, що признав, що це "діялося жартома і напідпитку". Спасибі й за це! Та не зовсім благородним п. Кедрин виглядає тоді, коли те, що "діялось жартома і напідпитку", бере для поважної статті, щоб обґрунтувати цим свою наскрізь шкідливу псевдопроблему.

Сталося так, що я був учасником цієї, за виразом редактора "Свободи", "марксо-ленінсько-бухаринсько-риковської пиятики", то я це все бачив і знаю, а він пише тільки на підставі доноса. Було це на з'їзді ОУРДП в Нью-Йорку. Пожартував Юрій Левріненко. Жарт його (у доброму товаристві, за добрим столом) був викликаний тим, що перед вечерою в цій же залі В. Ів. Гришко прочитав цікаву доповідь на тему зміни тактики не лише УРДП, а всієї еміґрації, у зв'язку зі зміною міжнародного становища і зміною становища в СРСР. Не маю наміру говорити про саму доповідь, про те, які засади УРДП сьогодні вже визнали п. Кедрин і його типу люди за свої, а тому Василь Ів. Гришко і його колеґи, які хочуть і вміють бачити трошки наперед, змушені самим життям шукати нових засад, які — не сумніваємось! — п. Кедрин дуже поборюватиме, щоб потім знову визнати їх за свої...

Вернусь до жарту Юрія Лавріненка: пожартував чоловік і всі сміялися. В. І. Гришко теж сміявся, але не назвав Ю. Лавріненка "уердепівським Леніном" — п. Кедрин говорить неправду. Здається, що через годину чи що, також жартуючи, назвав Лавріненка "уердепівським Леніном" п. Завітневич. І знову всі сміялися, і знову ніякого тоста не було, і ніхто за це не пив. Спростую також і твердження, що це діялося "напідпитку": нікого я там "напідпитку" не бачив. Зокрема Юрій Лавріненко і В. Гришко, у товаристві яких я мав приємність сидіти, ніяких підстав бути "напідпитку" не мали. Звичайно, ні Бухаріна, ні Рикова ніхто й не згадував...

Чого ж заманулося декому про це все поважно писати в ніби поважній статті? Нічим іншим цього не поясниш, як лише тим, що комусь не сподобався факт, що УРДП не вмерла разом з Іваном Багряним, а виявила всі ознаки життя, що на з'їзді в Нью-Йорку було чимало визначних інтелектуалів. От і треба їх дискредитувати, — "щоб не ширилося баламутство". Не благородна мета, а ще менш благородні засоби. І стає від цього всього сумно, сумно.

Хоч п. Кедрин пише про це дуже поважно, пробує цим навіть обґрунтувати свою статтю, та я дозволю собі пожартувати:

— Знаєте, дорогий і шановний пане Кедрин, чого на тій вечері пили лише за "Маркса", "Леніна", "Бухаріна" й "Рикова", а чого як ви ласкаво зволили написати, "тільки відповідників до Сталіна та Берії не знайшлося"? Бо не було в залі вас! Якби ви там були сиділи, то напевно був би тост за "уердепівського Сталіна й Берію" в одній особі... І не сумніваюсь, що всі присутні випили б тоді по найбільшій чарці! Навіть Василь Івинович Гришко, який тоді зовсім не пив і "напідпитку" таки не був (і взагалі ми всі тоді були при своїй пам'яті, крім вашого підлого інформатора), вицідив би цілу склянку...

Знаєте, за правду приємно й випити. А це ж свята правда, що не лише до УРДП, а й до всієї підрадянської еміґрації ви ставитесь точно так, як до нас ставились Сталін, Єжов і Берія.

У тому ж числі "Свободи" (від 1 травня ц. р.) видруковано статтю Ю. Лавріненка: "На дві адреси, дві відповіді", у якій автор розглядає відповідь Комітету і відповідь діячів культури на еміґрації на "Слово..." діячів культури з України. Ю. Левріненко пробує рятувати становище, мовляв, Комітет відповідав окупаційній владі, а діячі культури — діячам культури, тому й відмінний тон і характер цих відповідей... Він дуже непереконливо переконує Ів. Кедрина і його однодумців по псевдоідеї, що "Україну, як націю, хочуть стерти в зав'язаному залізному мішку. Наша справа на еміґрації той мішок розбивати".

Гай-гай, дорогий Юрію Андріяновичу! "Напрасны ваши совершенства!" Бо самі ж пишете: "Почалися навіть спеціяльні віча. Вже ліплять за найгіршими зразками ярлики "ревізіонізму" (!), "комунофільства (!)". І ліпитимуть. І не поможе навіть те, що ви, — щоб конче догодити цим "ліпильникам ярликів", — будете свідомо писати неправду. От, наприклад, ви пишете, що Москва... "як пускає кого з діячів за кордон, то не дозволяє їм (навіть із наглядачем!) мати приватну зустріч з еміґраційними діячами української культури. Це ми бачили на прикладі Вірського, Дмитра Гнатюка, Олекси Гончара й інших".

Пригадую, що Гончар зветься не Олекса, а Олек-

сандер... А от щодо Дмитра Гнатюка (та й Вірського!), то з ними можна було бачитись стільки, скільки хто хотів. І ви це знаєте, а пишете інше. Не поможе — однак вам "ярлики ліпитимуть".

Не переконує також і Ваше твердження про поляків:

"А от з комуністичної Польщі, що має трошечки незалежности, часто приїжджають діячі культури і без жадних наглядачів зустрічаються з польськими еміґраційними діячами культури, і то навіть у стінах репрезентативних польських культурних інституцій за кордоном".

Чудово ж знаєте, що польська еміґрація таких зустрічей не боїться, а їх шукає. Ми ж — навпаки... Якби, скажемо, справді діячі культури з окупованої України приїхали в Нью-Йорк і зустрілися з вами "у стінах репрезентативних українських культурних інституцій" (як за вашими словами це є в поляків!), то ці "репрезентативні стіни" обмазали б не тільки болотом, а чимсь гіршим... А "ярлика" б вам почепили такого солідного, що ви довго в лікарні пролежали б!

Те саме і з ансамблем П. Вірського: знаєте ж, що українці його пікетували? То знайте ж і те, що як до Канади приїздив танцювальний ансамбль "Мазовше", то польські еміґранти ходили по хатах і за місяць наперед продавали квитки на концерти. А польська націоналістична преса вітала ансамбль, як творця польської національної культури. Не хочу пригадувати, що ви писали про ансамбль П. Вірського... Можна б скласти таку "політичну пропорцію": Ваше писання про ансамбль Вірського стоїть у такій пропорції до пікетування цього ж ансамблю, як писання польської національної преси про "Мазовше" до зустрічей польської націоналістичної еміґрації з діячами польської культури з комуністичної Польщі.

Я не хочу сказати, що Ви писали погано. Ні, я хочу лише сказати, що як українські націоналісти стоять нижче від польських, то, може, в цьому є чимала наша вина. Щоб зробити приємність п. Кедринові (і дати йому змогу ще раз нас паплюжити!), я пригадаю, що навіть Ленін твердив, що кожний компроміс — гнилий у своїй основі. Та чи варто нам іти на компроміс з малими людьми? Таж цим ми не даємо їм змоги рости!

Так ото я й думаю, що Ви непереконливо переконуєте п. Кедрина та його однодумців...

Купіть ці книжки!

1. Олена Курило, **"УВАГИ ДО СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ".**

Про цю книгу див. у "Нових Днях" за листопад 1960 р. на стор. 23.

Ціна її: для передплатників "Нових Днів" — 2.00 дол., а для всіх інших — 2.50 дол.

2. **"НОВИЙ ОБРІЙ"**, ч. 2, альманах, присвячений 10-річчю масового українського поселення в Австралії.

В альманасі є багато цікавих і дуже різноманітних матеріялів.

Ціна за примірник — 1.50 доляра.

Обидві книжки замовляти в "Нових Днях".

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

для всіх кляс українських шкіл на еміґрації:

1. Л. Деполович

БУКВАР

Дев'яте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол., в Англії — 10 шіл., Австралії — 11 шіл.

2. Петро Волиняк

БАРВІНОК

Читанка для 2-ої кляси

П'яте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол., в Англії — 10 шіл., в Австралії — 11 шіл.

3. Петро Волиняк

КИЇВ

Третє видання

Читанка для 3-ої кляси

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол., в Англії — 10 шіл., в Австралії — 11 шіл.

4. Петро Волиняк

ЛАНИ

Читанка для четвертої кляси

Третє видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол., в Англії — 10 шіл., в Австралії — 11 шіл.

5. Петро Волиняк

ДНІПРО

Підручник з історії української літератури і хрестоматія.

Єдиний на еміґрації підручник такого типу. Книжка ілюстрована.

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол., в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

6. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

(Фонетика й морфологія).

Видання третє.

Підручник пристосований до українських еміґраційних шкіл (багато прикладів і завдань). Сьогодні — це єдиний підручник з української мови на еміґрації.

Ціна: у Канаді і США — 1.70 дол., в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

7. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (синтакса)

Ціна: у Канаді і США — 1.60 дол. В Англії — 10 шілінґ., в Австралії — 12 шілінґ.

8. Петро Волиняк

ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

Підручник багато ілюстрований, фотами, картами, та схемами, стисло написаний, має багато вправ і завдань для самостійної праці учнів, гарно видрукуваний на доброму папері.

Ціна: у Канаді і США — 1.60 дол., в Англії та Астралії — 12 шіл.

Замовляти в "Нових Днях". Школам і книгарням та церковним громадам — знижка.

Остап ВИШНЯ

» К О Н Ф У З »

У зв'язку з Шевченківським ювілеєм вся преса в Україні, а ще більше комуністична українська преса в Канаді і США, підкреслює «любов» «старшого брата» до України, а зокрема до Шевченка. Підкреслюється й цитується вислови колишнього наркома освіти РРФСР А. Луначарського.

Не всі знають, що якщо в двадцятих роках російські комуністи і йшли на деякі поступки українцям, то робили це з великим огинанням, використовували всілякі можливості, щоб Україні менше дати. Нарком А. Луначарський, наприклад, щоб таки відірвати Кубанщину від України, «сочинив» навіть спеціяльну «кубанську» націю й мову. Ця його «націотворчість» була гостро атакована українською радянскою пресою. Передруковуємо тут гумореску Остапа Вишні на цю тему — «Конфуз». Може, сконфузяться й ті, що дуже вихваляють тепер ставлення А. Луначарського до України. Вона яскраво показує різницю між комуністами в Україні часів «розстріляного відродження» і сучасних комуністів, зокрема в Канаді. Ред.

Безперечним фактом є те, що нащадки січовиків на Кубані не говорять тою мовою, як говорять корінні право й лівобережна Україна...

Українська Кубань не повинна йти таким точно шляхом "язикотворчества", що її інтенсивно розвивають тепер в УСРР.

Наша задача — не привести кубанців-українців тільки до форм, вироблених на Україні, — а створити ту школу, базуючись на живому мовному матеріялі кубанських нащадків січовиків.

Із розмови з наркомом А. В. Луначарським, надрукованій в ростовській газеті «Молот».

І прийшло людство різними шляхами до комунізму...

І коли прийшло людство ріжними шляхами до комунізму, тоді стара гвардія більшовиків-ленінців, на березі Тигру й Єфрату зібравшись, доповіді різних націй вислухувала...

І сидів серед старої гвардії перший нарком освіти народньої, Анатолій Васильович Луначарський...

Він, як керівник культурно-національного відродження, слухав доповіді про шлях до комунізму через національне самовизначення...

І проходили перед старою гвардією більшовиків-ленінців різнобарвні нації, колись страшним царатом пригнічувані...

Проходили білоруси, українці, євреї, поляки, німці, турки, татари, киргизи, чуваші, лопарі, мордва й сила-силенна інших націй...

І розповідали...

Різповідали вони й про труднощі, з якими піднімати культуру, віками в домовині бувшу доводилося, і про радість творчости, про радість відродження...

Розповідали про те, як доводилося прискорювати процес мовотворчости, щоб угнатися за культурами, що в нормальних умовах розвивалися...

І усміхалася радісно стара гвардія ленінська, бачучи нації й культурно й політично розкріпачені...

Проходили нації...

І останніми підходили нащадки запорізьких січовиків славних — кубанці-українці...

І запитав їх Анатолій Васильович Луначарський:

— Гей ви, запорожці, коли відроджуватися почали?

І залунав кубанський голос колективний:

— "Числа не знаємо, бо календаря не маємо, місяць у небі, год у книзі, а день у нас такий, як і в вас — поцілуй за те ось куди нас!»

І тихо-тихо зробилося на березі Тигру та Єфрату.

І, потупивши очі, запитав Анатолій Васильович Луначарський:

— Що кажете таке, запорожці, ви славні молодці?

Відповіли нащадки січовиків славних:

— Як відроджував, так і кажемо... На мовному матеріялі січовиків відроджував! Чого ж гніваєшся!

І ще тихше зробилося на березі Тигру й Єфрату.

ФАХОВО. СПРАВНО. СКОРО.
СОЛІДНО. ДЕШЕВО!!!

Наше бюро полагоджує в цілому світі: прогульки групові, індивідуальні, іміґраційні справи, купівлі квитків на літаки, пароплави, поїзди, автобуси на всі світові лінії. **Плянуєте подорож і хочете заощадити?**
Пишіть або звертайтесь особисто по проспекти до єдиного українського представника нашого Бюра Подорожей —

МАРКІЯНА КОГУТА

THE POST HOUSE TRAVEL BUREAU,
2402 Bloor St. West, Toronto 9, Ont.
Телефони: 767-7580 або 767-7589

Петро ВОЛИНЯК

Онтаріо—країна чудових озер і рік

"ВИВЧАЙТЕ Й ПІЗНАВАЙТЕ!"

Кожному новоприбулому до Канади безліч разів ставлено питання: "Чи вам подобається Канада?" Частина з нас навіть гнівалась на таке настирливе запитання, хоч, до речі, воно цілком нормальне. Уявім собі, що ми живемо в Україні і от раптом до нас валом-валять нові люди: чи ми не питали б те саме?

Та таке питання ставить, чи точніш, ставив звичайний грмадянин, наш сусід по праці чи по мешканні. Уряд Канади, а зокрема уряд найвизначнішої канадської провінції Онтаріо, підходить до справи солідніше: "Вам подобається Канада? Чудово! Але ви її повинні й любити. А любити можна тільки те, що добре знаєш. Отож, вивчайте Канаду, досліджуйте її, беріть те, що ми вже придбали чи привезли колись зі "старого краю", дайте нам своє і будемо разом жити й працювати". Це така генеральна настанова Канади. Щодо уряду окремих провінцій, зокрема Онтаріо, то він може бути зразком ставлення до новоприбулих. Ще зовсім недавно Онтаріо, а особливо Торонто, було, сказати б так, англосаксською столицею, своєрідною базою англійського консерватизму й націоналізму. За останніх півтора-два десятиліття становище змінилось до невпізнання: маси новоприбулих осідали головним чином у Торонті та в інших промислових містах навколо нього. Населення настільки змінилось, новоприбулий елемент настільки активний, що він не міг не накласти своєї печаті на характер провінції. Кілька років тому якийсь консерватист писав у одному з англомовних щоденників, приблизно так: "Що сталося з Торонтом? Я не пізнаю його! Вийдіть на вулицю, погляньте на вивіски, на написи на вантажних автомобілях, послухайте мову, якою розмовляють на вулицях і ви жахнетесь! Ці люди забувають, куди вони приїхали!"

Та це був пропащий голос: життя робило своє... Провідні діячі провінції не пішли за голосом консервативного обивателя — вони пішли назустріч новоприбулим, уряд почав дбати про інтеґрацію їх у канадське життя.

ЕКСКУРСІЯ РЕДАКТОРІВ ЕТНІЧНОЇ ПРЕСИ

Уряд стало і всіма способами інформує новоприбулих про свою працю, про країну. Уряд стало дає платні оголошення, у яких інформується читачів етнічної преси про Канаду. Взагалі, уряд вважає етнічну пресу найкращим зв'язковим між ним і новоприбулим населенням.

Цього року уряд Онтаріо заплянував подорож редакторів етнічних часописів по провінції. Подорож зорганізувало міністерство туризму та інформації. Міністер Джеймс Олд, — цілком слушно, до речі, — вважав, що якщо редактори самі оглянуть провінцію, то їм легше буде переконати своїх читачів, що Онтаріо — чудовий край і що поки мешканець провінції не оглянув ще самої провінції, то йому нема найменшої потреби їздити по чужих далеких країнах і розвозити канадські гроші. Це спричиниться до збагачення провінції. До речі, чужоземні туристи масово відвідують Онтаріо і в 1963 р. вони залишили в нашій провінції 350 мільйонів долярів. Якщо до цього додати ще прибутки від канадських туристів, то туризм в Онтаріо є дуже важливою ділянкою економіки.

Подорож почалася 19 травня. Клюб етнічної преси, до якого належать майже всі часописи, улаштував сніданок у німецькому клюбі "Гармоні", на якому, крім редакторів, були й представники міністерства туризму та інформації на чолі з міністром Олдом, заступник міністра громадянства п. І. Яремка тощо. Після сніданку редактори сіли у спеціяльний автобус і виїхали в напрямі м. Кінґстону — першої точки оглядин.

В екскурсії взяли участь редактори 13 етнічних груп (деякі не поїхали взагалі). Були представлені 28 часописів (їхали здебільшого самі редактори, хоч були і їх помічники), в т. числі 8 українських: "Батьківщина" — М. Королишин, "Вільне Слово" — С. Росоха, "Гомін України" — Б. Стебельський, "Ми і Світ" — О. Маланчук, "Наша Мета" — о. П. Хомин, "Новий Шлях" — В. Левицький, "Нові Дні" — П. Волиняк, "Юнак" (новий пластовий місячник) — О. Тарнавський. Українці були найчисельнішою групою.

Керував групою директор відділу туризму при міністерстві п. А. Венн, який стало їхав в автобусі з редакторами. Крім того, було два автомобілі фотографів — Ф. Геммонда та Росса Томпсона і спеціяльне авто (з червоним ковпаком) капраля провінційної поліції дуже симпатичного п. Т. А. Ґрайґера. Це був скоріш почесний супровідник, ніж охоронець, бо жодних неприємностей ми не мали. Майже з кожного міста виїздили назустріч нам урядові представ-

JOSEPH J. RAJCA FURS
921 College St. — Tel.: LE 4-5545
(at Dovercourt)
КУШНІРСЬКА РОБІТНЯ
Хутра на замовлення з різного роду шкірок
△ ПЕРЕРІБКИ,
△ НАПРАВИ,
△ ПОВНА ГАРАНТІЯ.

ники і до колони долучувалось іще одне авто. Столиця Канади зустріла нас ще за яких 40-50 миль перед містом. Відти до Оттави поперед колони їхало вже два поліційних автомобілі. Як де шлях був завантажений, то обидва вони вмикали сирени, червоні ковпаки починали крутитись і всі авта на шляху звертали набік, щоб дати нам дорогу... Їхалось "темпераментно", весело й цікаво.

КІНҐСТОН — КОЛИСКА КАНАДСЬКОЇ ІСТОРІЇ

Як читач бачить з цього підзаголовку, то Кінґстон справді "Велике цабе". Та як і кожну річ, це місто можна бачити з двох пунктів: з особистого і, сказати б так, державно-політично-географічного. Якщо брати його з цього останнього, то Кінґстон —

1. 160 миль на схід від Торонта по чудовій автостраді ч. 401,

2. Місто у яких 30 разів менше від Торонта (53,000 мешканців),

3. Місто одного з найкращих університетів Канади (Квинс Юніверсіті), що має в свойому складі 4 факультети і дві школи та 3,500 студентів, заснований у 1841 р.,

4. Місце осідку військового коледжу,

5. Місто, що має величезну фортелю (Форт Генри), будова якої закінчена в 1836 році, коли Канада вже остаточно помирилась із США, тому з його мурів не зроблено жодного пострілу,

6. Місто на березі озера Онтаріо і р. Св. Лаврентія зі славною "Тисячою островів", які починаються під Кінґстоном,

7. Місто двох в'язниць: одна чоловіча (провінційна на 1000 осіб), а друга жіноча (федеральна),

8. Місто осідку першого уряду Канади.

Та це, як уже сказано, офіційний Кінґстон. А з погляду автора цих нудних рядків, Кінґстон — місто, у якому:

1. Живе мій кум,

2. Донедавна жив (поруч з жіночою в'язницею!) "кум моїх кумів", який було одвезе мене на ріку Св. Лаврентія, щоб я з п. Андрійовичем ловив рибу, а сам іде смажити "стейки" під кущами й годувати своєю кров'ю комарів,

3. Під Кінґстоном на р. Св. Лаврентія є чудовий Сандей Біч, на якому можна викупатись майже так, як у Дніпрі,

4. Є ще багато озер, з них одне, у якому "кум моїх кумів" і п. Андрійович купали мене точно так, як колгоспних свиней купають у найбруднішому в усій Україні ставку, за що я їм ще *й досі "дякую",*

5. Поруч з Сандей Біч минулого року я піймав найбільшого в мойому житті беса-великорота, що важив — без хвоста й плавців! — 7.5 фунтів, а з хвостом і плавцями (та іншими потрохами!), то, може, й усі 9-10 фунтів (і це майже правда, а не так, як у рибалок говориться!),

6. У дубняку коло Сандей Біч минулого літа я нарвав цілий кошик справжніх білих грибів, тому не вірте нікому й ніколи, що "в Канаді білий гриб не росте".

Приїхали ми в Кінґстон десь о 5-ій. Зупинилися в найкращому готелі міста Ла Саль. Помившись, відразу пішли на обід. Приймали нас тут аж ніяк не гірше, як у Кремлі приймають дипломатичний корпус з нагоди роковин Жовтневої революції...

Та поки там подавали вечерю, то я таки потелефонував до кума й п. Андрійовича у "рибних справах". Керівник екскурсії п. Венн поба-

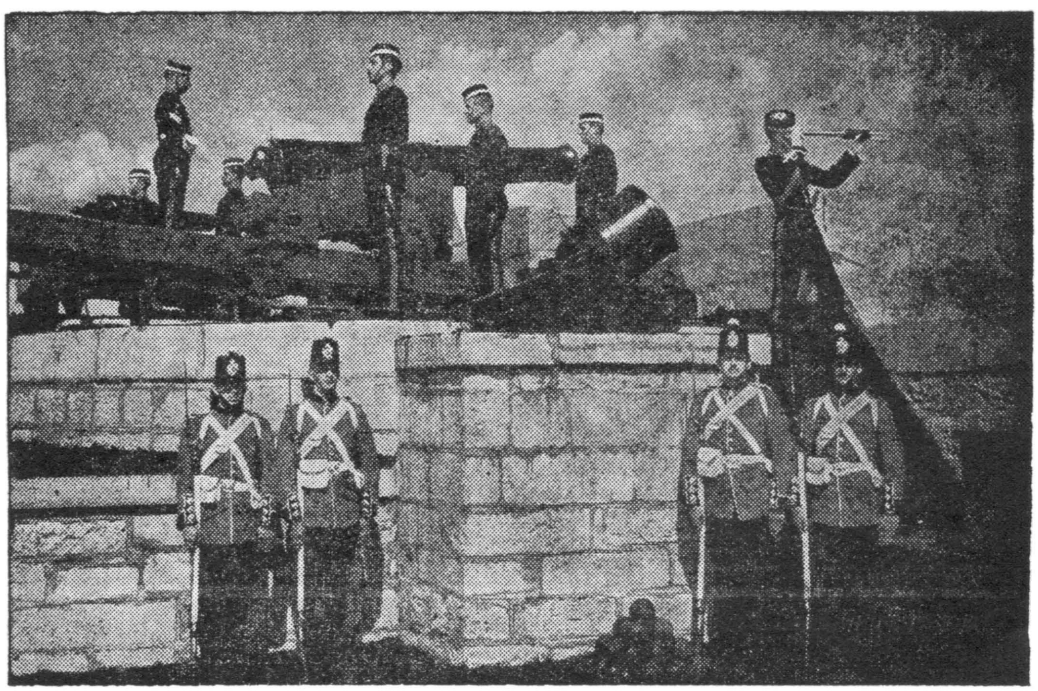

чив, що ніякою силою мене не втримає, устав, підняв чарку і сказав таку "речу":

— Хоч я належу до розумних людей і ніколи ще риби не ловив, але я розумію, що деякі редактори належать до протилежної групи людства, тому вип'ємо за їх успіх і нехай собі йдуть з Богом...

Кінґстон. Форт Генри. Прилад для кари тих, що провинились. Редактор мадярського тижневика перевіряє, чи «міцно в ньому тримаються ноги». Я ж вирішив , що краще обернутись спиною до того «останнього слова техніки» й закурити...

Мої католицько-гетьманско-бандерівські союзники — о. П. Хомин, Мирон Королишин і Богдан Стебельський — поставали на коліна й так слізно просили мене взяти їх з собою, що моє православно-безпартійне серце не витримало і я великодушно сказав:

— Ходіть уже і не скиглiть тільки!

І ми пішли. Сіли в авта мого кума та п. Андрійовича й поїхали на канал, який сполучає Верхню Канаду з Нижньою і якого сто з лишком років тому викопали наші предки-канадці не так, щоб боронитись від американських імперіялістів, як дати нагоду своїм нащадкам половити в ньому рибу. Пан Андрійович запевняв, що "там тієї щуки, як комарів у лісі"! Воно так, мабуть, і є, але як ті щуки побачили на березі воєнного каналу нашу православно-безпартійно-католицько-гетьмансько-бандерівську рибальську соборну й союзну бригаду, то пополотніли від жаху і як дременули униз по каналу аж у синеє море, себто в "лейк Онтеріо", то тільки вода закипіла... А ми так таки нічогісінько й не піймали...

Оце вам такий той Кінґстон! І шкода, що ми не довечеряли до кінця. На вечері був голова міста п. В. Міллс, представники фортеці Олд Форт Генрі, представники Торговельної Ради міста і т. д.

Другого для по сніданку виїхали оглядати місто: парки, університет, в'язниці, церкви, лікарні, а потім поїхали у фортецю. Оглянули її, як кажуть, уздовж і впоперек, зверху до низу (і навпаки!). Скажу щиро: узяти ту фортецю не було найменшої змоги. Побудована на величезній скелі. Величезні мури й гармати на них. Це ціле місто з майстернями, пекарнями, кухнями, складами. Треба було її хіба оточити і примусити здатись голодом. Збережено все чудово (добре Канаді, що вона не знала ані окупантів, ані воєн, ані революцій!) — навіть ліжка й одяги по офіцерських кімнатах стоять! Обслуга — чудова. Нам продемонстрували постріл з гармати на "американських імперіялістів, які підпливають до фортеці по р. Святого Лаврентія". На фоті читачі бачать гармату, її обслугу в одностроях брітанської армії початку 19 століття саме в момент підготовки до пострілу.

Все це зроблено витончено, досконало — як у доброму театрі.

У величезному дворі весь час муштрували кілька невеличких груп вояків. Муштрували їх не на війну, а на парад, на якому будуть показувати армію 19 століття. Ця муштра своєю примітивною тупістю нагадала мені автопортрет і картини Тараса Шевченка з часів солдатчини — Кос-Арал, форт Новопетровське, кара шпіцрутенами... Стає неприємно. Згадуються Кобзареві рядки:

І тут степи, і там степи,
Та тут не такії:
Руді, руді, аж червоні,
А там голубії...

Я відстаю від групи, піднімаюсь сходами на мур: чи не побачу "рудих степів"? Вони ж так пасують до цього камінного мішка, тупої муштри, давніх одностроїв! Та замість них — зелені кучері лісів, відразу за широким плесом ріки, а на обрії — наче море, безкрає й невиразного кольору плесо озера Онтаріо. Ні, Шевченківські часи, типи й картини лише в мурах фортеці. А поза ними — велика й гарна ж и в а Канада. Але якщо мені ще раз доведеться бути в Кінґстоні, то я більше в Олд Форт Генрі не піду: не люблю мурів тюрем і фортець, не можу дивитись на муштру, якою перетворюють людину в коліщатко автомату.

(Закінчення в черговому числі)

MODERN HEATING

ОПАЛЕННЯ:

Водяне — Парове — Помпи

Оіл Борнери та направи.

J. KIRICHENKO

945 DUNDAS ST. W. — TORONTO, ONT.

PHONE: EM 8-6602

Докія ГУМЕННА

Родинний альбом

Продовження

На розглянутих вище мовних прикладах ми не раз переконувалися, як у лоні тотемістичних уявлень зроджувались основні мовні стовбури, що на них розгалужувалися мовні дерева. І не тільки дерева, а гаї, ліси мов. Якби не було таких багатобічних ідеологічних стосунків із тотемним звірем, то не було б і вироблених відповідних звуків, які лягли в основу людської мови.

3. Сучасна наука, при всіх її запаморочливих успіхах, недалеко зайшла вперед за тотемізм у вузлових своїх проблемах. Навіть не знати, чи можна це назвати проґресом — твердження хемії, що матерія не гине, смерти нема, а є лише безперервний життьовий процес переміни одного виду матерії в другий. Наприклад, тіло людини не вмирає, а перетворюється в солі, ці солі втягає в себе корінням рослина, а рослиною живиться звір, а звіра їсть другий звір, бо й м'ясо — тільки сконденсована рослина. Коротше — одне віддає себе другому.

Це ж точнісінько те саме, що знали й тотемісти, але дійшли вони до того без кропіткої лябораторної праці. Вони знали, що одна істота з'їдає другу, а ту з'їдає знов інша і т. д. — і так іде обмін усередині цілости. Рівноваги дотримано. Усі стають родиною. І де ж тоді заслуга науки, якщо вона після довгих блукань манівцями відкрила тільки те, що давно без неї знав тотеміст?

Походження людини? Тотеміст відразу був певний, що він — нащадок звіра. Навіть більше: що людина — таки сама звір. Наука дослідила це, простеживши розвиток людського ембріону, що прискореним темпом переживає звірину частину своєї біографії, всі етапи розвитку живої істоти, почавши з протоплазми. Ембріон людський спочатку має зябри, потім виглядає, як щеня, дитина родиться зморщена, як мавпа, аж тоді вже стає гарною людською дитиною. Сто років уже переконує дарвінізм цивілізований світ про те, що тотемісти знали напевно.

Може хто вважає, що первісні й примітивні дикуни (гарна шана до своїх предків!) не знали законів природи й бачили світ у перекрученому власною уявою вигляді? Згода. Але чи сучасна людина, навіть її наука XX-го століття бачить світ не перекручено? Щоденні відкриття нових, невідомих досі сил природи показують, як ми перекручено бачимо світ. І навіть ще вживаємо виразів перекрученої уяви. Усі вже знають, що земля ходить навколо сонця, а не навпаки, але уперто кажемо: «Сходить сонце». Усі знають, що газ, повітря — теж матерія, але перекручено вважаємо їх нематеріяльними. Учора ми вважали перекручено, що атом неподільний, а сьогодні (мабуть, теж перекручено) — що він ділиться на ще менші частини.

Наука зоології поділяє на види все звірине царство. Тотемісти мали досконалу характеристику виду, ідеальну й для науки: Великий Олень, Мати Маїсу, Велика Мати Картоплі, Житня Баба, бик Асур тощо. Це тотемне джерело, куди відходять і звідки прибувають усі поодинокі істоти — хіба це не поняття виду? Тільки воно висловлене іншою, образною мовою.

4. Тотемізм заклав і дві основні течії філософії, — матеріялістичну та ідеалістичну. Що справді таке — віра в переміну одної матерії на другу (на мові тотеміста «взаєможертва»), як не матеріялізм? І що таке «Велика мати роду», яка ніколи не вмирає і в якій живуть душі померлих, як не образово виявлене поняття про Дух? Ще багато після цього треба, щоб провадити складні філософські спекуляції. Але як би могли з'явитися висоти людського мислення, коли б десятки чи може й сотні тисячоліть тотемізму не підготували ґрунт?

5. Тотемізм, ця (нашими словами) техніка приручування звіра й підпорядкування цілям та потребам людини, в дійсності — щось безмірно більше. Це — велетенський крок людини, що підняла ногу з попереднього місця, тваринного, і ще не поставила на нове, духове. Усі ці згадані попереду (і незгадані) культи — лише зразки, як зіпсовано первісну ідею взаємин людини із всесвітом. Усі ці різноманітні культи — барвисте цвітіння первісної думки на шляху людини до вищого стану, усе це — різні стежки до одної цілі. Одні виявилися сліпими й не привели ні до чого, позалишалися у вигляді незрозумілих обрядів, звичаїв та забобонів. Другі — плідні, вони повели людську думку до перспектив, яких ми в теперішньому нашому стані не можемо ще розгледіти.

Основна ідея тотемізму — нуклеус усіх релігій. Людина — частина, відміна і вияв божества, а стосунок між людиною і божеством — постійний взаємообмін. Людина добровільно й радісно дає себе божеству, божество так само любовно й радісно дає себе людині. Здійснюється це у формі жертви, а жертва це — циркуляція божественної есенції через Бога, Природу, Людину. Жертва (чи то людини, чи божества) прибирає суть і ім'я божества, а хто її вкусить, то теж приєднається, причаститься.

Може не так? Переконаймося на кількох паралелях із сучасних мов. Ім'я в кожному кущикові слів однакове:

У нашій:

Жрець — той, хто приносить жертву.

Жертва — те, що приносять у жертву.

Жерти — їсти побожно, причащатися субстанції божества.

Їжа — те, що жерли, тепер просто харч, провізія.

Щось подібне і в французькій мові:

Вікарій (vicaire) — жрець, той, що приносить жертву, священик.

Віктуалія (victuaille) — їжа, провізія.

Віктім (victime) — жертва.

В англійській:

Прієст (priest)) — священик, той, хто приносить жертву.

Прей (pray) — жертва. У словнику перекладається «молитва», але первісний зміст розкривається в назві хижої птиці. Bird of pray (бірд оф прей) — хижа птиця, та, що забирає жертву. І в нас «молитися» означало «жертвувати»: «Вілам короваї молють» (себто приносять у жертву).[1]

Преєр (prayer) — молитва і той, хто молиться. Жертвування і жертвувач.

У всіх трьох прикладах одна й та ж картина. Священик-жрець приносить жертву із заклинаннями-молитвами, а потім її усі їдять родом, — «жеруть», «віктуються»... Як рудимент цього, сучасний звичай: перед обідом батько має прочитати молитву, тоді вже їдять. Сучасний батько спрощено виконує функцію жерця.

Ця чиста ідея тотемізму зазнала різноманітного перекручення, що його в загальному можна б клясифікувати так:

а) Бажання допомогти тотемові розмножуватися, себто протеґування йому, взамін за його протеґування людям. Такий австралійський інтічіум. У час розмноження тотемної тварини відбуваються врочистості-чарування, тотема не їдять, лише потрошку причащаються його під час свята. Наш піст перед святами саме такого походження. Потім неїдження тотему під час розмноження у деяких народів переродилося у звичай не їсти свого тотему зовсім. (Між іншим, чомусь у нас не їдять конини. Чому?). Простодушна людина чесно зводить порахунки із тотемом та обмінюється протеґуванням.

б) Людська жертва з-поміж свого роду. Кожне умирання так і розглядалося, як жертва тотемові. «Щасливий той, кого з'їсть крокодил», — вважали єгиптяни. Але коли прийде стихійне лихо, посуха чи що, то треба умилостивити богів і принести їм жертву від себе, з свого роду. Не далеко ходити, таки в слов'янському середовищі таке діялося: «І жряху їм, нарічюще я боги, і привожаху сини свої і дщері, і жряху бєсом, і оскверняху землю требами своїми. І оскверніся кровми земля Руска і холмо-ть».[2] Кидали жеребок на отрока й дівицю, кого з них «зарізати богом»...

в) Звичай вибирати на три дні «царя», йому догоджати й віддавати царські почесті, а потім убивати. Такий звичай відомий у Месопотамії. «Щоб династія не прийшла до кінця, цар Ерра Імітті посадив садівника Енліль-Бані замість себе на трон». Йому мали три дні віддавати царську почесть, коронувати... і вбити. Це робилося шонового року. («Хроніка старого Вавилону»).[3] У старій Европі теж був звичай вибирати царя на три дні, що замінив би справжнього, який зостався живим. У «Золотій гілці» Фрезера є багато прикладів. Цей звичай розкриває значення, що таке цар. Очевидно ж, що жертва, яку плекали для того, щоб потім віддати богові.

Виразно й досить голо це представлено в Індії.

«Від касти Кондг у 1902-му році прийшло до уряду прохання узаконити людські жертви. Для жертви купували дитину, і вона росла до часу, з нею добре поводилися, а в час убивання напоювали опіюмом і садовили біля стовпа. Юрба танцювала довкола із співом: «О, Теда Пенно, ми тобі даємо жертву!» «Дай нам добрий урожай за це і здоров'я!» Жертву цього дня ведуть додому. Другого дня задурманену жертву обмащують олією, кожне до неї доторкається та намащується. Юрба з жертвою обходить село, разом із стовпом, що волочиться по землі... Потім беруть жертву у джунґлі, прив'язують до стовпа, прикрашують квітами... Усе, що з нього взято, — святе. Бажаючи взяти від нього трохи слини або помастити своє тіло, майже задушують. Так водять жертву сім днів, а після того або задушують, або ламають шию, тоді кожен вириває шматок тіла й біжить із ним до свого поля, щоб забезпечити добрий урожай»...[4]

Жертва має бути в красі й розквіті сил. Бог має бути вдоволений. У ацтеків 1497 року під час посвячення храму в Гюїтціолопочтлі було дано в жертву 20 тисяч осіб. Ацтецькі жерці вибирали найкращих із шляхетних полонених на жертву. Жертва жила пишно один рік, а в кінці року її коронували і приносили в жертву. Бог відновився. Ацтеки вірили, що бог має годуватися людською кров'ю.[5]

Та те ж робили й кримські таври, як згадувалося попереду вже.

г) Намагання обійти закон самовіддачі ще й іншим способом: заміною людської жертви тваринною. Тут уже виступає тільки одна частина жертвування. Тварина — тільки страждальна істота, ніякого взаємопожертвування вже нема. З двох половин взаємодії залишилась тільки одна, вигідна для людини. Це вже час, що людина далеко відійшла від своїх перших уявлень, утратила почуття рівности із звірем, а не то що божествлення, відчула себе вищою. Почала хитрувати, винаходити різні викрути, щоб обійти старі обряди. У первісному «інтічіумі» мати роду просила жертву вибачити, що її їдять, «бо діти голодні». Тепер зайшов іншого роду обмін. Люди дають богові жертву, бо бог «любить нюхати пахощі крови», а за ці пахощі бог платить людині опікою. Торг натурою. Бо як не буде дано жертви, то бог розсердиться і зніме свою опіку. До речі, люди самі ж поїдають цю жертву.

Так до невпізнання викривлено ідею тотемізму, і дедалі ідея ця все більше викривлювалася та егоїстично витолковувалася. Розв'язка йде не лінією внутрішнього вдосконалення, а лінією виконання ритуалу із збереженням інтересів людини.

Інша дорога, інший сліпий кут:

а) Ушанування окремішної тварини, як справжнього божества. Бик-цар Єгипту, чи в Ін-

дії — священна корова. Ця, так звана, зоолатрія, що витікає із загублення справжньої ідеї, показує, який великий час минув від народження ідеї самовіддачі до культу звірів у Єгипті.

б) Олюднення звіра й надання йому людських рис. Зевс, Астарта, Аполлон, Ізіда тощо — усе це вже люди, але із звірячими атрибутами.

в) Божествлення явищ природи, що або на звірях їздять, або мають звірині прикмети. Наприклад, крилате сонце.

г) Звичайний спорт, наприклад, бої биків в Еспанії, чи півнячі бої. Це теж пережиток первісної ідеї, у якому вже все геть чисто забуте, а зостався лише смак публіки до «гострих відчувань». Тварина тут навіть уже й не жертва, а річ для розваги.

Отак зазнав поламання первісний тотемістичний закон взаєможертви, звироднів і викривався до невпізнання, а то й до цинізму. Здавалось би, ці ідеї з розвитком духового змісту людини мали б перенестися в суто людський світ, у площину взаємин між самими людьми. Але цього не сталося. Якщо є війни, то значить нема здійснення ідеї.

Дві тисячі років тому, якраз із початком сучасної ери, цю зіпсовану людьми ідею пригадав і продемонстрував у найчистішому вигляді на прикладі свого власного життя, галілеянин Ісус Христос. Він проголосив ті самі слова, що їх виголошували в печері засновники тотемізму і що лунали багато десятків, а може й сотень тисячоліть. Ось та формула: «Це є тіло моє — каже Ісус, розломлюючи хліб, — прийміть і їжте». І далі, про чашу з вином: «Се кров моя нового заповіту, що за многих проливається» (Марк. 14). «Тіло моє, справді, їжа, а кров моя, справді напиток. Хто їсть моє тіло й кров мою, — у мені пробуває, а я в ньому». (Йоан. 6. 55. 56).

Це ж чисто тотемістичні формули, вживані тисячами й тисячами віків, а такі зрозумілі сучасникам Христа. Саме цих символів він ужив, щоб передати їм в образах якнайбільш зрозумілих і ясних свою ідею.

І це — центральне, найсвятіше місце християнської літургії. «Це є тіло моє, що за вас ламається на відпущення гріхів. Пийте її всі, це є кров моя, що за вас проливається на відпущення гріхів». Жертва просить сама, щоб її їли, вона добровільно дає себе. І ця жертва — людина. Вона промовляє ті слова святости, що йдуть із людиною із глибокого палеоліту. Вони настільки всеохопні, що й Христос узяв цю випробувану тисячоліттями формулу, вклавши в символ новий зміст, відповідний до нашої епохи.

Минуло дві тисячі років. Але людство ще й досі не зрозуміло значення крови й тіла Христового, жертви нового заповіту. Очевидно, дві тисячі років — дуже ще малий час, щоб розвинулись ті ідеї, які заклав він, як зародок, в уми малого кола своїх учнів. Алеж прийшла вже нова доба, то мусить прийти нова мораль і етика, новий устрій душі, перший наступ на людське себелюбство. Не може ж нога, яка відірвалась від старої звіриної опори, висіти в повітрі безконечно, має вона колись стати на нову точку опертя. Аджеж призначення людини — вирватися з тваринного себелюбства і справді таки перейти в стан істот, які вже не тварини.

Справа йде дуже помалу. За дві тисячі років ще дуже мало змін у людській душі. Та той рух християнства, що відбувся протягом кількох століть після життя Христа, показує, що люди таки потребують цих ідей, інакше проповідь генісаретського Рибалки не зазвучала б на весь світ. Численні християнські формації нашого часу показують, що люди щиро хочуть наблизитися до розуміння Христового прикладу.

Ще й другі побічні ідеї беруть свій початок із тотемізму. Ідея непорочного зачаття започалася в тих віддалених часах, коли людинозвір не мав уявлення про біологію. Жінка має здібність появляти живу істоту, а тому вона й діва, себто має божеську здібність — такий хід думки перших мислителів. А ще коли жінка під час вагітности побачить якого звіра та дитина вродиться із знаком, то вже й є матеріял до постання міту про роповий зв'язок, про початок роду від звірини. Таких явищ немало занотовано й тепер: вагітну матір вражає щось, а потім на тілі дитини є такий самий знак. Отже, це дуже стародавня ідея.

Ще одна ідея веде свій початок від тотемізму, а саме — перевтілення душ. Як тотемісти, так і прибічники теорії реінкарнації вважають, що душа кудись відходить, з тим, щоб знову втілитися. Сучасні метафізики виробили складну теорію, але по суті не нову. Тотемісти думали так значно раніш.

Наше українське відчуття — єдність мертвих, живих і ненароджених — згадаймо навіть Шевченкове «До мертвих, живих і ненароджених» — це також із того самого ґрона ідей.

Навіть матеріялістичний комунізм розвинувся із первісних тотемістичних ідей родового комунізму. «Інтічіум» австралійський у французів зветься к о м у н і я (себто причащання свого родового божества).

6. Тотемізм не тільки колиска всіх релігій, не тільки дав поштовх розвиткові мови, але також усякого роду мистецтв. Той перший звук, що видавала людина і що був першою назвою звіра-людини, був він одночасно й магічним вигуком, себто першою піснею, зародком заклинань та мотивів, що мали чудодійну силу. Здатність впливати на свого тотемного родича піснею, себто багато разів повторений звук, а потім групи звуків і стала зародком сучасних пісень та опер.

Те ж можна сказати й про танок. Перший танок це — наподібнювання рухів тварини, уподібнення її. У багаторазовому повторенні рухи стали ритмічними і викликали екстазу, що й була, властиво, відчуттям з'єднання з божеством, піднесенням, вірою в успіх і самим успіхом.

Перевдягання у свого тотема, надягання личин, машкар і скуратів, представлення сцен мітичного походження людини від свого звіриного родича — це зародок сучасної драми, театру. Наші Масляна, Різдвяні дійства, французький Марді Грас, ірляндський Галловін, усілякі кар-

навали тощо — це все рештки народніх свят-маскарадів, «перетворень» у оленів, ведмедів, вовків тощо, що походять із тотемних часів. У музеях Европи (наприклад у Зальцбурзі) можна побачити такі самі звірині маски (місцеві реліквії з минулих часів), як і на Полінезійських островах, що ще сьогодні в дії, чи на танцюристах Індії, Тібету під час виконання їх релігійних обрядів у храмі. На П'ятій Авеню у Нью-Йорку у вітрині подорожної аґенції «BOAE World of Travel» можна побачити між іншими зразками англійських дивовиж і голову випханого вепра. Напис такий: «Випхана вепрова голова ще й досі складає частину церемоній у Різдвяних святкуваннях у Квін Коледж Оксфорд та деяких старих сільських заїздах (inn's) у Брітанії».

Мітологія і фолкльор це початки літератури. Мітологія започатковувалась у родових переказах про походження роду, світу тощо. Наші казки це такі самі міти. Нестримний лет фантазії грецької мітології й досі вражає нас, а в дійсності це початкова усна словесність, зроджена тотемістичними віруваннями, що їй удалося не загинути, як загинули інші. Священні книги сумерійців, єгиптян, індусів, жидів та інших виростають із тотемістичних пережитків і написані чисто звіринно-символічним стилем.

Письмо також розвивалось із малюнків, бо треба вважати, що наскельні зображення звірів це не що, як письмо їх творців. Шляхом спрощення і схематизації фігур дійшло до сучасних літер.

Малярство і скульптура, що мають чотириста століть за собою, в тотемістичні часи дали всі ті напрямки, які маємо й тепер. Буйний реалізм малюнків у печерах Франції та Еспанії й досі чарує нас соковитим життям, переносить назад на 25 тисяч років. У тотемістів були вже й символізм, і схематизм, що перед ним чав'ядіє сучасне «модерне» мистецтво. Коли поставити поруч пам'ятники археології й сучасні «модерністичні» витвори, то відразу приходить на думку, що сучасний «модернізм» — тільки невдалий плагіят витворів тотемістичних епох. І нічого не може наша хвалена найпереловіша цивілізація видумати? Підіть до печер у Піренеях і там опинитеся наче в тривимірному кіні, серед живих отар і табунів диких звірів. Такими бачили їх очі маляра і такими передав він їх на склепіннях печери — і нам не треба напружувати свою уяву, щоб здогадатися, що ж саме хотів намалювати мистець. Схематизм, умовність? Будь ласка, ось африканські наскельні малюнки, а ось і австралійські чурінґи, що виконують службу символів. Гармонійний клясичний меандр? Ось маєте, наш мізинський різьблений на іклові меандр 15-тисячолітньої давности, за скромними підрахунками. Цей меандр навіть складніший, вигадливіший за грецький та напевно відбиває якусь глибоку ідею, нам незрозумілу. Дослідники вагаються визначити фігурки, що на них цей меандр нарізаний: чи це умовно виконана пташка (душа?), чи жіноча фігурка? На це ще відповіді нема.

Архітектура виникла в наслідуванні першого храму людини — печери. У глибині печери, у найдальшому склепінні, у рукавах-закамарках були недоступні місця, куди не так то легко було добратися. Ото там розмальовували печери. А хіба будова сучасних церков і досі не наслідує печеру? Високі склепіння, стіни без вікон, ґотика нагадує сталактики, на стелі теж різні образи. Ідеально для церкви, коли в неї треба входити, ступивши кілька кроків униз. На острові Криті зовсім не знаходять храмів, а є вони там у печерах гори Іда, очевидно, за традицією з найдавніших часів. Усі оті прикраси, скульптури на церквах та будинках, усі оті фантастичні звірі, що стережуть входи, це спадщина тотемістичного думання й мистецтва.

Та й сам священичий одяг дуже й дуже нагадує кроєм суцільну шкуру звіра, зчеплену під шиєю, щоб не впала.

7. Усі прикраси, що їх носить сучасна людина, усі оті шпильки-брошки у вигляді слоників, свинок, підков тощо, усі оті сережки у вухах, пір'ячка на капелюхах, або та ґоржетка на плечах у дам, — усе це носили з давніх-давен родичі того чи іншого звіра на знак споріднення з ним. Були то обереги від «нечистої сили», амулети й фетиші, а тепер стали тільки прикрасами, і носять їх із естетичних міркувань.

Татуювання на тілі заступлене вишивкою на одежі. Знак свого тотему був перенесений з тіла на полотно. У нас кожна місцевість мала свої взори, яких не вишивали у сусідній місцевості. Цікаво те, що в українських селян моди не було. Кожне село вдягалося на свій лад. «Оця дівчина з такого села» — відразу впізнавали, бо так там одягаються, мають такі вишивки на сорочках, а от сусіднє вже зовсім інакше.

8. Геральдика веде своє походження безпосередньо від тотемістичних часів, коли кожен рід мав свій тотемний знак. Знак цей вимальовували на тілі, нашивали на одежі, ставили на стовпах чи воротях біля свого двору, бойові дружини виходили в бій із своїми знаменами, із зображеннями свого тотему. У нас вони звалися к о р о г в а м и, себто приблизно тоді дістали таку назву, як існувала для рогатої худоби назва корова-коровай. Потім ці тотемні родові знаки, із пертворенням родового ладу на февдальний, перейшли до февдала і стали гербами славетних родів. Варто придивитися до геральдичних знаків. Скільки там звірів, або частин звірів! Але скажи англійцеві, що його коронований лев із пазурями це і є його предок!..

9. Гігієна й профілактика, одна з галузей медицини, також започаткувалась у тотемізмі. Піст це не що, як стримання від поїдання свого тотему під час його розмноження. Його причащаються, а перед причастям (розговінням ще) людина мусить очиститися. Тепер уже всім добре відомо, як корисно впливає піст на організм людини, відновлює його і навіть лікує від хвороб, що їх офіційна медицина відмовилась лікувати.

Та й само удосконалення людської породи завдячує тотемістичному ладові, а вірніше виробленими в цьому ладі шлюбними нормами. Цей найперший закон тотемного суспільства — забо-

рона подружжя межи членами одного тотемного об'єднання — може й несвідомо, а спрямований проти виродження... а може навіть і спричинив перетворення клишоногого мустьєрця на стрункого кроманьонця.

10. Спорт, як і танки, виник із різних тотемістичних церемоній. Вже згадувалось попереду про таврокатапсію на Криті, де треба було бути акробатом... Чи бої биків у Еспанії, чи змагання півнів.

11. Політичний ідеал демократизму започаткувався у тотемізмові: у тотемному родові всі його учасники рівні й одинакові, усі одне одного захищають та охороняють. Ніхто не вищий і не нижчий.

12. Магія, забута наука про найтонші вібрації невидної простим оком енерґії, що була колись у великому вжитку, а тепер звиродніла й забулась, магія — прямий вислід тотемістичного світоуявлення, що бачило світ, як цілість і сукупність, а тому дія в одному місці цієї цілости відразу впливає на інші складники цілости. Тепер починає розвиватися нова наука парапсихологія, що лябораторним, досвідним способом досліджує явища інтуїції, ясновидіння, гіпнотизму тощо. Але насправді ця «нова» наука — лише парость якогось могутнього знання і сидить у першій клясі тієї школи, де стародавні майстрі були професорами. Зрештою, магія у найчисленніших прикладах оточує наш побут. Святочні побажання, привітання при зустрічах, молитва за когось, лайка тощо — це ж і є магія, чи іншими словами — послуговування найтоншими вібраціями, що їх невидно висилає мозок.

Отже, яку б галузь ми не взяли, скрізь бачимо, що ідеологічні хмаросяги сучасної цивілізації стоять на скелі тотемістичного світогляду. Рішуче можна сказати, що тотемізм — колиска нашої культури, зародок усього, що є змістом нашого життя. І навіть більше: з нього можна брати взірці найкращого в тих галузях, де людина заплуталась, зайшла в тупий кут і не знає, як прорватися в майбутнє.

16. РОДИННИЙ АЛЬБОМ

1.

А тепер перегорнімо наш родинний альбом знову, спочатку. То виходить, ідучи за обраною у цій праці методою, що всю заснову нашого народу можна вкласти в рогатохудобні тотемні формули, так начебто К-Р, С-Т-Р і компанія; В-Л і компанія; Б-С і компанія. А коли краще придивитися, то можна навіть звести до двох: по одному боці С-Т-Р, а по другому — Б-С. А коли ще глибше вдуматися, то можна звести й до одного празвука, що породив усі різноманітності. Звук той уже не можемо відтворити, бо він вилітав із невправної горлянки звіролюдини, як щось невиразне середнє між Б-С і П-С. Одна галузка цього звука пустилася розвиватися, як *Баст, Бес, біст, Бизіріс, Озіріс* тощо, тощо, а друга — *пастися* з усіма дальшими різновидностями, що дали й корінні слова-праціди.

Якщо ми вже погодилися на те, що *баст* і *пасти* мають одне походження, то відкривається ціла серія слів із одного ґрона у всій Евразії, ще не заторкнутого в цій студії. Може спробуємо кинути оком на малу дозу прикладів?

Це вже відомі нам *пасовисько* (*пастюр* — pasture), *пастух, пастор,* що «репрезентують» С-Т-С, але їм відповідають і такі, що не «репрезентують», проте того ж змісту: *патесі* (сумерійське) — голова громади, *паті* — провідник, вождь у іранській Зенд-Авесті.

Назви тварин:

Пуссі (pussi) — пестлива назва для кішки в англійській мові. М'яка, пухнаста річ.

Пушнак — (перське) значить: кіт.

Пес.

Песець — голубий песець, — лисиця, що водиться в Сибіру.

Пчола.

Близькі змістом слова:

Пушнина — хутра, волохаті шкури тварин.

Пух.

Пуща — дрімучий ліс, де водиться пушнина.

Пушта — мадярське слово, що означає незайманий степ. Мимо волі пригадується ім'я сумерійського діда *Ут-Напіштім* із поеми «Гільґамеш» та теорія мадярської дослідниці І. Бабули про сумерійське походження мадярів.

Псьол — назва річки на Полтавщині.

Псалія — частина кінської збруї.

Пасти — хтось пасе, на відміну від *пастися* — «самопас».

Спасати — не рятувати, а з'їдати. — «Коні спасли пшеницю...» І знову ми опинилися в колі тотемістичних ідей, бо як є таке значення, то «Спаси, Боже!» означає: «З'їж мене, Боже!», себто прохання, щоб прийняв тотем до свого одвічного джерела. І до цього так гармоніює старовинне слово *псальма, псалом,* що й означає «молитва», «жертовне заклинання».

Писок — те ж саме, що й «бузя», «твар» — лице людське назване однаково з тотемною твариною.

Пасія — те саме, що й слово «пристрасть», яке належить до кореня С-Т-Р і означає екстазу в час тотемних церемоній — звичайно, первісно.

Піст — релігійне стримання від споживання тотемної субстанції.

У світлі такого, далеко не вичерпливого, переліку зближених понять (у тотемістичному розумінні) виходить, що П-С і компанія — лише відміна Б-С і компанії. Усі ці відміни не взялися так відразу, а десь мав би бути той працентр, що в ньому народжувався празвук, який дав стільки розгалужень. Справді бо, де відбувався перший етап співіснування людини й звірини, що на наших очах скінчився прирученням звірини? Звідки взялися ті рослі, стрункі, з добре розвиненим черепом кроманьонці із своєю високорозвиненою технікою малювання? Адже у піренейських печерах малював уже не звір, не півзвір, не щелепуватий і скіснолобий клишоногий мустьєрець, а людина з високим чолом і мистецькою душею. Де він виробився, де пройшов довгу школу еволюції?

Дослідники сьогодні ще не можуть сказати, де відбулося приручення звіра. Так само не можуть ще сьогодні сказати, де були виплекані культури харчових рослин, у дикому стані їх не знайдено досі ніде. У найперших центрах хліборобства (долині Нілу, Месопотамії, Інду) не можна встановити попереднього етапу освоєння, культивування, а лише готове хліборобство, що вже широко та із знанням збирає диковирослі плоди, щораз повертаючись на знані місця.[1] Де є виразні ознаки навмисного культивування рослин, там тотемна організація вже не тільки зовсім складена, а виявляє всі ознаки пережитковости та переходу до чогось іншого. Боги їх уже антропоморфні істоти, духи, або зооморфні (як у Єгипті), тварини вже жертвенні. Втілені боги — жерці й царі — вже февдали...

З цього всього напрошується думка, що десь існували континенти, дослідити яких не можна, бо їх уже нема. Геологія розказує, що обличчя землі мінялося не раз. Де тепер суші, там були моря, а де гори, там були рівнини. Де тепер океани, там були суші, а де пустелі, там цвіли в садах міста. Так, наприклад, у сухій пустелі Сагарі відкривають дедалі більше осередків інтенсивної цивілізації на базі достатку води. Місцеві леґенди повідомляють, що теперішній «дах світу» Тібет був колись низиною на березі моря.[2] Пустеля Ґобі ховає в собі засипані пісками міста. Там, де тепер архіпелаги Мікронезія, Індонезія, Меланезія, — кажуть геологи, — був континент, з нього залишилися лише верхівки гір, оці острови. Зоологи називають цей затонулий континент Лемурія, а геологи — Гондавана.[3] Україна в цей час була морем...

От тепер дослідники й шукають, де ж саме зародилася людина й де відбулося її дитинство, перші етапи перетворення на людину. Антропологи, біологи, геологи, археологи, етнографи спираються лише на досліджені факти. Вони обережно припускають, що південна Африка, Індія й Австралія були колись з'єднані в один континент, а Індонезія, Меланезія й Мікронезія це — рештки того суцільного масиву, що єднав три континенти. Австралію так і називають тепер живим антропологічним музеєм людства, бо там залишилась та раса, яка існувала ще задовго до затоплення Гондавани і так законсервувалась до наших днів. Не випадково й те, що рештки істоти, яка вже виявляла людські прикмети, стояла на рівних ногах (пітекантропус еректус), знайдено на сусідньому острові Ява. Меланезія також може бути живим музеєм. Там панує архаїчна родова організація на чолі з матір'ю, меланезійці вірять у кревне споріднення з тотемом тварин, рослин, зірок, блискавок тощо. Вони витворили різноманітні свята, ритуали, табу, що через них тотемна єдність досягається якнайкраще і якнайповніше. Роди й клани називаються іменем звірів та рослин.[4] Можливо, що Меланезія тримає ключ до таємниці тотемізму.

Про минуле людства значно більше й цікавіше оповідають окультисти, що спираються на стародавні перекази, святі книги, а головним чином на оповідання грецького філософа Платона про Атлантіду. Хоч представники позитивних наук скептично ставляться до атлантістів, все ж наведемо в головних рисах їх погляди на затонулі континенти.

Атлантіда, — кажуть вони, — що затонула 11 тисяч років тому і була розташована в Атлантійському океані (де тепер Саргоське море), розвивала свою цивілізацію 75 тисяч років. Цивілізація атлантів пішла не тим шляхом, що наша. Атланти зовсім не знали заліза, а лише камінь, мідь і якийсь вид золота, що звався «орічалкум». Головна їх міць і потужність була в тому, що вони дуже високо розвинули магічні сили, опанували мистецтво найтонших вібрацій і за допомогою цього мистецтва виконували ті всі праці, що в нашій цивілізації виконуються за допомогою машин. Це звучить, як казка: володар над вібраціями грає на флейті, і силою вібрацій, що він ними керує в цей час, великі брили масивного каменю підносяться в повітря й лягають покірно та точно на призначене їм місце. Пояснення цьому таке: той, хто грає на флейті, уміє узгіднювати свої вібрації із вібраціями всесвіту.

Знання ці були зосереджені в жрецькій касті, а вся маса атлантів не була втаємничена. А все ж таки ця нація атлантів була така могутня, що поширила свої впливи на інші країни, започаткувала всюди свої колонії, побудувала такі ж меґалітичні будови, як і в Атлантіді, — і ото ця раса передала свої досягнення в культивуванні рослин та освоєнні тварин колоніям. Причина загибелі Атлантіди, — кажуть окультисти, — та, що жерці, зосередивши в своїх руках могутні сили вібрації, почали вживати їх для своїх власних егоїстичних цілей. Це спричинило порушення рівноваги у космічній вібрації й привело до землетрусів, вулканічних вибухів та потоплення острова.

Отже, Атлантіда потонула, але зосталися її колонії в Єгипті, Центральній Америці, на Британських островах, на Криті, у Еспанії, Індії тощо. Доказом цього — меґалітичні будови, засіяні вздовж берегів Атлантику у Европі (Британські острови, Норвегія, Данія, південна Швеція, північна Німеччина, Франція, узбережжя Еспанії і Портуґалії, північної Африки...). Такі ж меґаліти відкрито в Палестині, Сирії, Персії, Індії, в Америці — Майя, Мехіко, знамениті міста у Чіле, Перу, що стоять на недосяжній висоті і так само збудовані невідомою технікою — без тяглової сили та без металевих знарядь, камінь до каменя припасований так, що нема найменшої щілини. Усе це — величезні брили, не під силу людську. От цей спосіб будови меґалітів — важливий арґумент атлантістів на захист існування Атлантіди.

Другий арґумент їх — численні перекази, леґенди і свідчення священних книг про існування богів, які принесли цивілізацію, навчили людей різних знань, а навіть поженилися із дочками людей. Це були велетні. Переказ про велетнів є у Біблії. «Були тоді на землі велетні та й горнулись вони до дочок чоловічих. Се були ті потужники, що з давніх-давен бували високо вславлені». (І кн. М., 6). Грецькі міти також

оповідають про титанів, що панували над світом, а що їх Зевс (наша раса) переміг. Він заслав титанів десь на захід, у безодні океану. Цар їх, Посейдон, став богом морів і плаває в них на бикові із своїм тризубом, а на дні Атлантику перебувають його розкішні палаци. Другий титан, Прометей, що ото приніс людям вогонь проти волі Зевса, був навіть нам трохи родич, бо він був скитським царем, а коли Зевс прикував його до скелі у Скитії (Кавказ), то Геракл, також основник скитського роду, звільнив Прометея, розірвавши ланцюга, прикріпленого до різних скель, та вирвавши його разом із скелями.[5]

В індуському епосі «Рамаяна» та в інших індуських старовинних писаннях також оповідається про велетнів, що літали в повітрі на «небесних колісницях» і воювали між собою смертоносним промінням.

Так само у скандинавських саґах, тібетських переказах, у леґендах Америки тощо фігурують якісь велетні. Навіть у наших переказах про світотворення говориться про велетнів. Ось із П. Чубинського.

Велетні (Ушицький, Літинський, Грубешівський і Луцький повіти). «Велетні» існували лише до потопа. Коли почали з'являтися справжні люди, то допотопний чоловік, знайшовши раз у полі плуга з шістьма волами й плугатарем, забрав усе це на свою долоню, приніс до батька і просив пояснити, що це за черв'ячки. Батько оповів йому, що після них (батька з сином) будуть на землі саме такі люди.[6]

Та атлантісти не зупиняються на Атлантіді, як одному лише попередникові нашої цивілізації. Вони твердять, що атланти це четверта раса (ми — п'ята!), а попереду було ще три. Передатлантійська, третя, була на континенті Му, де тепер Полінезійські острови, і існувала вона не більш і не менше, як 200 тисяч років.

Але обидві ці цивілізації запались у водах океанів, — кажуть окультисти, — забравши із собою свої знання, залишивши новій расі починати все з самого початку. Якщо Атлантіда загинула в наслідок закостенілої кастовости та зосередження сил у касті жерців, то люди третьої раси загинули в наслідок іншої причини: вони занадто захопилися похітливими втіхами, грубим сексуалізмом і цим порушили гармонію всесвіту. Словом, як каже Біблія: «Як же ж побачив Бог, що ледарство людське було велике на землі, а люди дбають повсякчасно тільки про лихе, дак жалував Господь, що сотворив чоловіка на землі та й журився тяжко. І рече Бог: «Вигублю чоловіка, що на землі... бо взяла мене досада, що посоздавав їх...» (І кн. М., 6).

От, як то трудно стати людиною! Довелося починати все з самого початку.

2.

Хоч наукові авторитети й скептично ставляться до атлантістів та їх теорій — ми не будьмо суворі до самої ідеї. Справді бо, чому ні? Чому не можна прийняти, що таки існувала якась цивілізація, коли нічим іншим не можна пояснити раптове постання хліборобства й скотарства за такий короткий час, як кілька тисячоліть, а в той же самий час сама наука дає людині віку мільйон років. Ну, 8 тисяч років існує хліборобство, ну, 25 тисяч років минуло, як піренейські майстрі розмальовували свої печери, ну нехай ще 25 тисяч років назад, нам не жалко! А що ж діялося в часі 950 тисяч років? Чи ми не бачимо, що за сто років нововідкритий закон природи, електрика, зробив людей майже богами, малі машини двигають те, на що треба було ще недавно спрягатися мільйонам людських фізичних сил. Це ж уже майже нематеріяльно, бо витворила це таки людська *думка*-вібрація. То чому ж інша цивілізація, що пішла іншим шляхом, не могла б відкрити інших законів, нам ще невідомих, як от хоч би й закон левітації, протилежний гравітації? Відкривши цей закон, застосовувала його в побудові тих гігантичних споруд, що залишились нам загадкою, незрозумілі й подиву гідні. Чому б не могли вони запрягти на свою службу вібрації звуку й кольору, як наша цивілізація запрягла електрику? Все ж таки там ті мали за спиною 75 тисяч років розвитку, а ми лише три (з часу винайдення заліза).

А тепер уявімо собі, що сталася світова катастрофа, усі нароблені атомові бомби вибухнули, людство за десять хвилин згинуло. Зосталася десь на якомусь острові пара дітей, що вижили, але нічогісінько не знають, ніхто їх нічому не може навчити. Вони ж уже виростуть дикунами, вони почнуть відкривати все наново, дивуватимуться, знаходячи фраґменти нашої цивілізації. Маючи в потенції, у ґенах усі ті здібності, що виробила наша раса, їх нащадки швидким темпом пройдуть дитячий вік людства, але, можливо, цивілізація їх піде вже зовсім іншим шляхом, вони відкриють якісь інші сили природи, що їх не відкрила наша раса... Чи таке не може статися?

Хоч сама метрополія й загинула, забравши із собою багато таємниць, але загальні здобутки людства перейшли до нової раси. А що атланти (будемо так умовно називати ту цивілізацію) були безмірно вищі за тодішнє людство по околицях, то й видавались вони богами для примітивних наших предків. Тому й існує повір'я, що хліб це дар богів. Треба розуміти — вже готові виплекані культури дісталися новій расі. «Сини божі» навчили людських дочок різних майстерств, — кажуть інші перекази, — як от уміння виробляти тканини, обробляти дорогоцінне каміння, коштовний метал, виробляти парфуми тощо. У стародавніх єгипетських манускриптах пишеться, що янгол Амнаель передав жриці Ізиді знання альхемії.[7] Скитська леґенда оповідає, що предкам скитів упав з неба золотий плуг, золоте ярмо, золота сокира й золота чаша.[8]

Таких переказів можна навести безліч, і всі вони зводяться до того, що був якийсь працентр та що він промінював на всю тодішню периферію чи, сказати б, колонії. Ці колонії почали розвиватися кожна своєю дорогою у схрещенні з абориґенами, палеолітичними мисливцями. От чому й знаходимо дивовижні подібності переказів,

звичаїв, матеріяльної культури у віддалених країнах, що ніколи не мали нагоди впливати одна на одну. Ті неймовірні звукові схожості назов тварин, що ми їх розглядали в попередніх розділах, також наводять на думку про один працентр і про започаткування там освоєння дворога, звіра, що відограв найголовнішу ролю для народів Еврафразії. (Далі буде)

РЕЦЕНЗІЇ

ПРО ДЕРЖАВНЕ СТАНОВИЩЕ УКРАЇНИ

Володимир Лисий — Державний статут УССР в 1917-1923 рр. Відбитка з журнала "Вільна Україна" чч. 38-39-40. Мюнхен — Нью-Йорк. 1963, стор. 48.

Питання державного становища України з погляду міжнародного права у нас ще досить мало висвітлене. Причин цьому багато, а основні — це: завантаження величезної більшости наших працівників заробітковою працею, здебільша на фабриках та виробнях, без чого наші люди не можуть тут жити, і труднощі на шляху до видання фахових книжок, які не можуть розраховувати на широкий попит з боку української еміґрації. Адже дослідні праці у нас, як правило — збиткові видання, і можуть вони з'являтися в світ в наслідок жертвеної праці авторів, що не розраховують на будь-який заробіток од продажу їх, а часто-густо мусять ще й докладати своїх власних грошей на видання чи на відбитки, без надії повернути собі ті витрати.

Після сказаного з особливою приємністю можемо відзначити появу брошури Володимира Лисого "Державний статус УССР в 1917-1923 р.", що вийшла старанням автора малим тиражем як відбитка з квартальника "Вільна Україна", якого видає Українська Вільна Громада в Америці. Написав цю книжку фахівець з питань міжнародного права ще старої австрійської правничої школи. Виклад стислий, майже конспективний. Проте дає він читачеві, що цікавиться цим питанням, досить ясну картину справи.

Спочатку автор зупиняється над вияснениям правних підстав незалежности й самостійности Української Народньої Республіки з позицій міжнародного права покликуючися: на акти проголошення Третього й Четвертого Універсалів Центральної Ради, на заяви офіційних органів російського уряду про визнання УНР, на підписання мирових договорів з сусідніми державами тощо.

Потім автор цитує декрет російського уряду "Про мир" з листопада 1917 р., що його автором був Ленін, і в якому дано було ясне визначення поняття анексії, та стверджує, що саме таку анексію й було здійснено російським урядом щодо України. А щоб це твердження не лишалося не підперте, автор робить в дальшому перегляд і юридичну аналізу найголовніших дотичних фактів: про створення на території Української Народньої Республіки рівнобіжного більшовицького уряду за директивою Російської більшовицької партії, про організацію для України в Москві — КП(б)У, про способи здійснення російською армією анексії території УНР тощо.

Далі автор аналізує внутрішній статус УРСР в 1921-1923 рр. Характеризує визнання УРСР у ті роки сусідніми державами. Показує, як Москва старанно й послідовно нищила всі ознаки навіть обмеженої самостійности. Аналізує підготовчі заходи РКП(б) і відповідні факти, що передували створенню фіктивного союзу — СРСР.

Свою аналізу автор обґрунтовує матеріялами свідчень документів і літератури, що їх в основному оголошено в СРСР, критично розглядає при цьому твердження офіційних більшовицьких науковців. Спосіб викладу — спокійний, академічний. Основні арґументи автора — факти, що їх не можна відкинути.

Ця книжка, вартістю в $1, безперечно буде дуже корисною всім, хто цікавиться цим питанням, особливо ж нашій молоді, що навчається по університетах США, Канади, Европи тощо. Годі нашій молоді за взірцем струсів ховати свої голови в пісок порожніх псевдопатріотичних фраз. Це нас не врятує. А така тенденція існує у неї та й у досить значної частини старших, що хворіють на комплекс меншевартости й невіри в свої сили. Це наочно вияснилося у зв'язку із виступом у першій декаді квітня Ю. Кочубея на форумі університету Рутґерса в Ньюарку та в полеміці на сторінках "Свободи".

Найшвидша і найдешевша в Торонті
ПЕРЕВОЗКА ХАТНІХ РЕЧЕЙ І МЕБЛІВ
В разі потреби телефонуйте:
А. Максимлюк — LE 3-3724

ДО ВСІХ ЧИТАЧІВ:

Просимо вчасно відновити передплату — нагадування забирають тільки час.

Як не хочете більше читати "Нових Днів", то повідомте вчасно — спинимо висилання.

ГАРНИЙ ПОДАРУНОК ДІТЯМ

"СОНЯШНИК"

ШІСТЬ РІЧНИКІВ

оправлені у три великі книжки у кожній по 440 сторінок друку):

1. За 1956 і 1957 роки — ціна: 6.50 дол.
2. За 1958 і 1959 роки — ціна: 6.50 дол.
3. За 1960 і 1961 роки — ціна: 6.50 дол.

Купіть ці три книжки і позбавитесь клопоту: що дитині дати прочитати, чи що їй прочитати, бо

- **У цих трьох книгах знайдете відповідні матеріяли на кожну пору року, на кожне політичне чи релігійне свято.**
- **У цих трьох книгах знайдете матеріяли з історії та географії України.**
- **У цих трьох книгах знайдете твори найкращих сучасних дитячих письменників і письменників-клясиків.**
- **У цих трьох книгах знайдете багато добрих ілюстрацій майже до кожного твору. Обкладинка кожного числа видрукувана у двох кольорах.**

Книжки гарно оправлені в полотно, із золотими витисками.

Замовляти в "Нових Днях".

Наша молодь, та й усі ми, мусимо пильно озброюватися знанням конкретних фактів і гідно при всяких нагодах, самі навіть шукаючи їх, виступати на захист України. Це наш обов'язок перед нашим народом, це реальний спосіб захисту нашої Батьківщини звідси. Ми мусимо як перед представниками окупаційної влади на невтральному ґрунті, так і перед чужинцями систематично, але не розпливчатими словами, а спираючися на конкретні факти, висвітлювати колоніяльне становище України в СРСР на всіх ділянках її життя — політичного, економічного й культурного. Ми мусимо безупинно розкривати фальш більшовицької пропаґанди. Але для всього цього треба самим добре знати ті конкретні факти, треба старанно збирати, систематизувати й вивчати їх. Отакі факти з життя державно-політичного й зібрані у рецензованій книжці В. Лисого, і їх треба знати.

До своєї праці автор додав дві рецензії: на книжку Богдана Галайчука, що вийшла англійською мовою, і на статтю Романа Якимчука, українською мовою. Обидві ці праці з наголовком "Україна як суб'єкт міжнародного права". У цих рецензіях автор критично розглядає твердження цих двох авторів. Ці рецензії доповнюють авторові думки, висловлені в самій книжці.

Дмитро СОЛОВЕЙ

З НОВИХ ВИДАНЬ:

Андрій Качор, ХРОНІКА КРЕДИТОВОЇ КООПЕРАТИВИ ПІВНІЧНОГО ВІННІПЕҐУ, 1943 — 1963. на основі протоколів, звітів, річних балянсів і пресових звідомлень Кр. Кооп. Півн. Вінніпеґу, стор. 56, Вінніпеґ, 1963.

Яр Славутич, ШЕВЧЕНКОВА ПОЕТИКА, стор. 24, в-во "Славута", Едмонтон, Канада, 1964.

ПАНОРАМА НАЙНОВІШОЇ ЛІТЕРАТУРИ В УРСР. Поезія — Проза — Критика. Упорядкування, вступна стаття і біографічні довідки Івана Кошелівця, стор. 367. В-во "Пролог", Нью-Йорк, 1963.

Митрополит Іларіон, МИТРОПОЛИТ МУЧЕНИК АРСЕНІЙ МАЦІЄВИЧ. Історична монографія, стор. 275. Видання Інституту Дослідів Волині, Вінніпеґ, Канада, 1964.

Митрополит Іларіон, БІБЛІЙНІ СТУДІЇ. Богословсько історичні нариси з духової культури України. Том перший. З портретом автора. Стор. 287. В-во "Наша Культура", Вінніпеґ, Канада, 1963.

Михайло Драй-Хмара, ПОЕЗІЇ. Вступна стаття Оксани Ашер. Редактор В. Давиденко. Мистецьке оформлення П. Холодного. В кінці додано біографічний нарис та бібліографію. Чимало ілюстрацій — фота автора, автографи. Ст. 295. Тверда оправа. Видано коштом дружини автора. Нью-Йорк, 1964.

Василь Волицький, НА ЛЬВІВ І КИЇВ. Воєнні спогади, 1918 — 1920. Стор. 239. В-во "Гомін України", Торонто, Канада, 1963.

Дмитро Чуб, ЖИВИЙ ШЕВЧЕНКО (Шевченко в житті). Видання друге, перероблене й доповнене. Стор. 114. В-во "Дніпрова Хвиля", Мюнхен — Мельбурн, 1963.

СЕНАТОР ПАВЛО ЮЗИК У ТОРОНТІ

28 травня сенатор Павло Юзик приїхав з Оттави до Торонта. Того ж дня в готелі Роял Йорк відбулася пресова конференція з англомовною, а потім з українською пресою, яку влаштував відділ КУК у Торонті. На жаль, з української преси були лише редактори чотирьох часописів: "Вільне Слово", "Ми і Світ", "Новий Шлях" (дуже коротко) та "Нові Дні". Інші або свідомо не прийшли, або їх не повідомили. І перше, і друге нічим, звичайно, не виправдане, бо сенатор Павло Юзик заслуговує найбільшої уваги від усього громадянства.

Сенатор П. Юзик, про першу промову якого в Сенаті Канади ми вже повідомляли наших читачів, недавно сказав другу промову, присвячену російському імперіялізмові й поневоленим народам.

В суботу 29 травня сенатор П. Юзик промовляв на обіді в честь колишнього посла до Парляменту Артура Малоні, а в неділю 31 травня з великим успіхом промовляв на українському вічі в Українському Домі до поверх тисячі осіб.

На пресовій конференції сенатор П. Юзик запропонував редакторам познайомити їх з двома його колеґами: сенатором Дж. Ґледстоном (перший індієць у сенаті Канади) і сенатором П. Робертсоном, які охоче прийшли на зустріч з редакторами української преси.

На фоті (перший ряд, зліва): мґр. В. Гультай, М. Смольська (КУК), ред. С. Росоха ("Вільне Слово"), сен. Дж. Ґледстон, сен П. Юзик, ред. М. Колянківський ("Ми і Світ"), Тетяна Бойко, сен. П. Робертсон. Стоять (зліва): голова КУК, відділ Торонто д-р Йосип Бойко та П. Волиняк ("Нові Дні").

ДО ВСІХ НАШИХ ЧИТАЧІВ

1. Вибачте, але це число опізнилось на яких 10-12 днів. Не помогло й те, що я скоротив і час перебування на екскурсії — не все від мене залежить, на жаль.

2. Чергове число буде відпускне, як звичайно, подвійне — за липень і серпень і вийде в кінці липня чи в перших днях серпня. Пляную я його на кінець липня.

3. Деякі читачі нарікають, що забагато місця віддається на «Родинний альбом» Д. Гуменної, а деякі кажуть просто, що не треба було його в журналі друкувати, хоч багато є й таких, які цією працею захоплені. Зрозуміймо, що не все в журналі буде всім подобатись. Крім того, мусимо розуміти, що часом треба видрукувати й такий твір, що комусь не подобатиметься: мусимо дати нашим визначнішим письменникам змогу видрукувати свої твори. Пригадую також, що не всі ми можемо правильно оцінювати твори — для цього є критики. А щоб критики могли щось сказати, то твір таки треба видрукувати. Повідомляю, що «Родинний альбом» уже скоро закінчимо. Скорочувати таких творів не можна.

4. До допису «Катедральна громада — Шевченкові» («Н. Дні», ч. 172, стор. 25) мусимо додати таке: Л. Головко виконала два твори на слова Шевченка: «Спогади», музика М. Жербіна і «Тече вода в синє море», музика М. Фоменка; С. Сахно виконала два твори на слова Т. Шевченка: «Плавай, плавай, лебеденько», муз. К. Стеценка та «Нащо мені чорні брови», музика Лапшинського; Г. Шведченко виконав два твори на слова Т. Шевченка: «Доля», музика М. Лисенка та «Ой три шляхи широкії», музика Я. Степового. Акомпаньювали Г. Голинська та К. Олешкевич. Оформлення сцени — П. Магденко. Повідомляємо також, що Л. Головко була в довгому платті.

Це все. Доповнень більше не буде.

П. Волиняк

НОВЕ! *НОВЕ!*

Дмитро Чуб

Живий Шевченко

Це книжка, яка дасть вам змогу глибше ознайомитись з приватним життям Великого Поета, зрозуміти його уподобання, характер, пізнати його особисті бажання, наміри, збагнути його популярність, авторитет, словом — пізнати Кобзаря України в його тяжкому, але й цікавому і багатому різноманітністю та пригодами житті.

Книжка написана на фактичних матеріялах, написана доброю й легкою мовою, гарно й чепурно видана. Гарно й зі смаком зроблена обкладинка П. Вакуленка.

Рекомендуємо її всім нашим читачам. *Ціна — 1.50 дол. з пересилкою.*

Замовляти в «Нових Днях».

Ділимося сумною вісткою, що 25 травня 1964 року по довгій недузі в м. Ошаві, Канада, упокоїлась в Бозі

Марфа Миколаївна

Сеник

— дружина Андрія Ягоровича Сеника і мати Марії Сірченко (Україна), Олександри Тищенко (Лондон, Канада), Катерини Сірко, Петра та Михайла Сеників (Ошава, Канада).

Нехай канадська земля буде їй легкою!

ОЛЕНА ТА ЮРІЙ ЛИСИКИ,
Ошава, Канада.

ЧИТАЧІ ПИШУТЬ

Дорогий Петре Кузьмовичу, Редакторе Високоцінний!

Ось Вам п'яточка в натурі. Це на те, щоб Ви ласкаво піднесли число біля моєї адреси — це формально, а на ділі — я таки бажаю читати журнал "Нові Дні" по своїх будніх. А читати його варто, бо ануж знову десь вистартує якийсь Кочубей англійською мовою в американськім університеті на українські теми, або знову д-р Марія Клячко поїде в Україну, і за прикладом Левіщенка вже тут "поцілить в саме болюче серце". А ось збираємось на відкриття пам'ятника Т. Г. Шевченкові у Вашінґтоні. Хто ж зможе подати краще репортаж з того свята як не Петро Волиняк? Наші американські редактори від українських газет чомусь не стараються писати ТАК, ЯК ВИ пишете. Вони більше схильні до загадкової містерійної форми писання. Наприклад: "Один пан в одній газеті пише..." І Бог його знає, ХТО і ЩО за газета? Бо ЩО пише — то таке одне до одного подібне, що аж нудно.

Гадаю, що вже добре я узасаднив свою потребу мати "від Петра Волиняка чтеніє" і Ви не відмовитесь посилати мені далі "Нові Дні". Та при тому хоч і спізнено, але я повинен Вам на письмі подати до відома, що Вам від мене належний вислів признання за Вашу для читача дуже цінну статтю, тобто "Слово" про "Слово". Бо якось так воно сталось на нашому небі, що заблискало, загриміло, від берега до берега покотилася луна про "Слово"... Але що то за "Слово"? Аж допіру Ви зібрали все те докупи, подали своє закінчення і при тому я хочу сказати, що я саме з цим Вашим закінченням і не згідний. "Український Голос" має більше переконливости у своїй арґументації, що ми "психічно непідготовлені". Я також належу до тих "непідготовлених", хоч страх як хотілося б побачити, скажім, ліну Костенко, чи вона хоч подібна до нашої Емми... Або не цікаво побачити Олеся Гончара, що напевно почепив би собі тронку на шию замість модерного тут метелика, і своєю степовою усмішкою підтвердив би, що справді його випещена українська дівчина Тоня більшу прислугу принесе людству, як буде мити овець в радгоспі, а тую вже велику науку про кібернетику, електроніку і ефір поставить на ноги аматор з десятилітнього Віталик. Бо та Яцубова Ліна — пікетажистка

вже напевно скінчила з медалями вищу школу, прив'язати її до себе Єгипта не зумів, бо він, як бачиться, любив широкостегних молодиць, а Ліна більше схожа на тичку, ніж на жінку.

Вітаю Вас, Дорогий Петре Кузьмичу, а за приєднання передплатників вибачайте; усі ті, що біля мене, читали б, якби так задурно, але я не даю.

З високою пошаною Ваш

С. МАРТЮК, Джерсі Сіті, США.

Дякую, дорогий Сильвестре Васильовичу, за листа! Що Ви не згідні з моїми висновками про "Слово...", то мені шкода, бо це витрата часу: пройде 5 — 10 літ і Ви напевно станете на мою "платформу". А поки це станеться, то вже вибачайте: не бачити Вам Ліни Костенко та Олеся Гончара, як свого вуха.. А шкода, бо вони ж обоє таки докопуються до глибин душі української сучасної людини, хоч і вкривають свої твори окупантською пилячкою...

Онтаріо — великий вакаційний терен Канади

Якщо ви бажаєте провести одні з найцікавіших вакацій у вашому житті, тоді велике Онтаріо є для вас.

Територія Онтаріо, яка є всіяна чверть мільйоном озер, має 415,000 квадратових миль. Деякі з озер малі розміром і неглибокі та дуже добре надаються для човнового спорту й плавання. Інші знову скелясті й глибокі, прекрасні для риболовлі.

В одному з ваших 86 Провінціяльних Парків ви можете розбити шатро й спати на вільному свіжому повітрі. Або, якщо ви бажаєте обслуговування, тоді заїдьте до одної з 8,000 онтарійських відпочинкових осель і готелів, де знайдете таку обслугу, що вам захочеться тут залишитись на завжди.

Природа Онтаріо зелена й прекрасна. Та це ще не все. До Онтаріо належать величезні водоспади Ніяґари, мистецькі ґалерії і старовинні замки, багряночервоно оповиті гори, могутні гармати та гвардія у повній уніформі.

Ваше Онтаріо цікаве і зворушливе місце на вакації. Використайте це літо на пізнання Онтаріо.

По докладніші інформації пишіть до

Ontario Department of Travel, Room 271, Parliament Bldgs., Toronto, Ontario.

Літературу можна набути в англійській мові.

Honourable JAMES AULD, Minister

Признаюсь, що я дуже тішусь, що Ви прочитали вже й Гончареву "Тронку". Це великий поступ не лише Ваш особистий, а й цілої еміґрації. Пригадуєте, я колись передрукував Гончареве оповідання "Соняшники". Це чудове оповідання про українську дівчину-колгоспницю, яка дуже важко і задурно працює, виснажується, а все таки має силу любити українську землю й українське сонце (не вірте, що сонце інтернаціональне — у Гончара воно українське!) і партійного чиновника-маляра. Так ото за те оповідання мені таки добре дісталося від читачів. Навіть один професор (справжній, а не "липовий") обвинуватив мене, що я цим передруком "возвеличую" колгосп, бож героїня оповідання — колгоспниця, а в колгоспі не люди, а бозна що...

Я всі ті листи гарненько поскладав в архів, і сказав собі: почекаємо трохи, якось то буде! А от тепер Ви (не професор і не "східняк", а галичанин!) читаєте "Тронку" і вірші Ліни Костенко і щось я ніяк не добачаю Вашого "радянофільства", "симпатії до окупанта" і всяких інших подібних "смертних гріхів", яких так бояться наші "патрійоти", які при першій зустрічі з окупантом стають його наймитами.

А на Марію Клячко і її товаришку Ви не гнівайтесь. То правда, що їх у Києві й Харкові "обкрутили навколо пальця" і що вони там нічого не зрозуміли й нічого не побачили. Але то вина не їх, а тих, що їх виховали. Вони про Україну уяви не мали, їх з дитинства "геніяльно дурили", закривали їм правду, а напихали аґіткою. Приїхавши в Україну, вони побачили брехню і... увірували в іншу брехню! Цілком логічно для людини, яка не знає фактів та історії. Якби вони замість газет, які, — як Ви влучно відзначили, — кплять з читача і пишуть "Один пан в одній газеті пише" читали бодай "Нові Дні", то вже окупантам та їх поплечникам їх було б значно важче "обкрутити навколо пальця", бо бодай дещо про Україну вони знали б. Не подумайте, що я цим хочу "набити" ціну "Новим Дням". Ні, то, як кажуть, так тільки до слова прийшлося.

А щодо репортажа про відкриття пам'ятника Т. Шевченкові у Вашінґтоні, то, покищо, не дуже й обіцяю. Це залежатиме не від мене, а від Комітету: невідомо чи буде відведене місце для редакторів, як це було у Вінніпезі. Бо якщо редактори заглядатимуть через яких 50 тисяч голів, щоб щось побачити, то вже і я змушений буду писати в стилі: "Як один пан в одній газеті писав, то було все файно, а я дуже файно про це все пишу також, хоч "евентуально" міг би написати краще, але вибачайте, дорогі читачі, нічого не бачив, бо до пам'ятника я добитися не зміг..."

До відкриття пам'ятника вже зовсім близько, а я жодних інформацій і вказівок від Комітету не маю. Скільки мені відомо, то й жодна інша редакція в Торонті їх не має. Та, як кажуть, будьмо доброї гадки!..

П. ВОЛ.

Високоповажаний Петре Кузьмовичу!

Дозвольте й мені втрутитися в полеміку про хресні імена. Роблю це з приводу листа Владики Михаїла до редакції "Нових Днів" (ч. 172). Буду Вам вдячний, коли ці мої зауваги Ви ласкаво опублікуєте в розділі "Читачі пишуть".

Ми вживаємо три форми цих хресних імен, а саме: 1. Офіційну форму їх — Микола, Петро, Михайло, Ярина, Тетяна, 2. так би мовити, урочисту форму їх: імена святців, духовних і світських достойників: Михаїл, Миколай, Ірина, Ігнатій і т. д. і 3. звульгаризовану форму їх чи народню: Ларивон-Варивон, Нечипір, Грицько, Панько, Пріська, Гапка і т. д.

Усі ці три види імен мають і матимуть у нас завше "право горожанства" і жодного клопоту в цьому нема.

Інша справа, і справа дуже серйозна та прикра, яка торкається роздвоєння вимови власних імен, географічних назов, а також вимовляння грецьких слів, де подибується старогрецька "тхета", новогрецька "фіта". Тут у нас хаос й нерозбериха: західня частина України цю грецьку "тхету" вимовляє, як "т": — Теодор, Теофан, Текла, Тасос, Тессалія, мітологія, Атени, Партенон, при чім, голосівка "ета" на заході вимовляється в старогрецькім звучанні, як "е", а на сході — в новогрецькім, як "і": АфІни — АтЕни.

Усе це вносить велику плутанину й баламутство й підкреслює неусталеність нашої літературної мови, тим паче, що обидві ці форми узаконені: одна "закордонним" правописом, друга — київською Академією Наук.

На мою думку, час нам вже прийти до якоїсь згоди й уживати тільки одну з цих двох форм.

Що торкається листа Владики Михаїла, уміщеного саме в числі 172-му "Нових Днів", то я дозволю собі вставити й своє слово.

Поперше, у романських народів Бог, старогрецьке "Тхеос", новогрецьке "Феос", ажніяк не звучало й не звучить, як "Теос" — так пише Владика, а "Деус", "Део", "Дьо" і т. д.

Подруге, "Андрей" абсолютно чуже нашій мові слово. На Наддніпрянщині й у відношенні до священства уживалося тільки "Андрій".

У грецькій мові, як старовинній, так і теперішній,

БЕЗПЛАТНО

ЧИСТИМО ФОРНЕСИ

і даємо

безплатну цілорічну обслугу печей

усім нашим відборцям опалової оливи.

Тому користайте з цієї нагоди і замовляйте негайно в нашій фірмі опалову оливу.

Будете мати повне вдоволення та

ПЕРШОРЯДНУ ОБСЛУГУ

DNIPRO Fuel Oil Ldt.

196 Bathurst St.

Телефонуйте:

Удень і вночі: EM 6-6539, EM 6-6530

— ім'я хресне "Андрій" не "Андреос", як твердить Владика, а "АндреАс".

У нашій мові справді нетерпимі такі "перлини", як Андрей, Ізидор, Павел або Венедикт замість правильного Бенедикт.

А коли зайшла вже мова про імена, то наша Українська Автокефальна Церква, — не знаю, як церква Греко-Католицька, — добре вчинила, що до "святців" уписала й імена древньослов'янські, які не мають святих Патронів. Те саме давно вже зробила Церква Грецька. Там такі імена, як, скажім, Мільтіад, Софокл, Клеон, Епамінонд, Андромаха чи Іфіанаса, імена широко розповсюджені, святкуються "в тиждень праотців".

Біда, одначе, в тому, що, в переліку слов'янських імен, їх лишень третина і що до цього переліку увіпхнуто й такі "слов'янські" імена, як Мирон або Даміан (див. Календар "Свободи" на 1959 рік).

Отож, на мою думку, насамперед нам необхідно упоратися з тим "т" й "ф" чи Теодосій чи Феодосій? Потім викинути всі обмосковлені імена, як Андрей, Євстафій тощо і якось домовитися з тією "етою": чи вона лишиться старогрецьким "е" чи новогрецьким "і" — Атени чи Афіни?

З щирою до Вас пошаною

Д-р Микола АРКАС, Сі-Кліфф, США

Друкую Вашого листа, Дорогий Пане Докторе з двох причин: поперше, тому, що в "Н. Днях" кожен може мати слово, подруге, щоб показати безпідставність деяких Ваших тверджень.

Ви вперто й послідовно переконуєте всіх, про "неусталеність нашої літературної мови й правопису". Усе це давно усталено. Особливо правопис. Треба лише його не роформувати, а вивчити й дотримуватись. Давно вже на еміґрації видано "Правописного словника" Г. Голоскевича, якого рекомендує до вжитку Секція Мовознавства УВАН у Нью-Йорку, США.

Він Вам може тисячу разів не подобатись, але дотримуватись Ви його мусите. А Ви, і всі інші "реформатори" правопису того не робите. От і хаос!

Наш митрополит Іларіон, як він ще був професором Іваном Огієнком, був сказав: "Ліпше один поганий правопис, ніж п'ять добрих". Свята правда!

Вибачте, що я маю інший погляд.

П. ВОЛ.

З МІСЦЕВОГО ЖИТТЯ

ЗУСТРІЧ ЕТНІЧНОЇ ПРЕСИ З ПРЕДСТАВНИКАМИ МІСЬКОЇ РАДИ ТОРОНТА

7 травня ц. р. в ресторані Лі Чі Ґарден відбулася пресова конференція з контролером Алланом Лемпортом та алдерманом Юрієм Беньом. З українців у цій зустрічі були представники таких часописів: "Вільне Слово", "Гомін України", "Ми і світ", "Наша Мента", "Нові Дні". Крім того були ще представники часописів інших національностей: словаків, чехів, поляків, литовців, латишів, естонців, фінів, італійців, німців, мадярів, голляндців, французів, японців.

По коротких промовах п. Лемпорта та п. Беня, редактори ставили запитання, висловлювали свої поради щодо всіх міських справ.

Обидва представники міської ради є досить активними людьми. Особливо великі заслуги має п. А. Лемпорт, який був уже головою міста Торонта. До речі, п. Лемпорт був першим головою міста Торонта, який виступав на політичних зборах різних етнічних груп. Він фактично проламав шовіністичний лід байдужости до всього, що не англійське, в Торонті.

Молодий адвокат Ю. Бень, який оце вперше обраний на алдермана, також виявився дуже активною і здібною людиною.

НА 4-ТІЙ СТОРІНЦІ ОБКЛАДИНКИ:

Угорі: "Сад Провінцій" у столиці Канади Оттаві.

У Саду Провінцій Державна Столична Комісія зробила ефектовний парк в центрі Оттави, у якому приїжджі могли б побачити символічно показані провінції й території Канади.

Рослинні емблеми провінцій, виготовлені з емальованої бронзи, розставлені на балюстрадах верхньої й нижньої терас. На 35-стопових щоглах мають прапори з гербами провінцій і територій. Загальна площа парку 4 акри. Тераси й дерева освітлені знизу. Водограї освітлені різнокольоровими світлами.

Збудовано парк за проєктом архітекта зеленонасаджень Держ. Столичної Комісії Едварда Вудда.

Внизу: Тюльпанові квітники над озером Дов в Оттаві.

Як жест вдячности народові Канади, королівська родина Голляндії дарує кожного року 15,000 бульб тюльпанів (за допомогу Канади у війні з німцями). Вперше цей оригінальний подарунок — 100,000 бульб тюльпанів — Голляндія зробила в 1945 р.

Тепер Державна Столична Комісія висаджує щорічно коло 1,000,000 тюльпанів. На нашому фоті: найбільші і справді гідні подиву тюльпанові грядки над озером Дов, де росте 129,000 тюльпанів 20 відмін. Квіти творять незабутню картину для пішоходів і тих, що їдуть автомобілями. Відділ Торгівлі м. Оттави щорічно влаштовує "Свято тюльпанів" (останні два тижні місяця травня).

НАЙКРАЩИЙ ПОДАРУНОК

для Ваших дітей у юнацькому віці це передплата на цікавий, гарний, ілюстрований місячник

ЮНАК

Річна передплата — 4.00 дол.

- Порадьте Вашим друзям і знайомим, щоб передплатили "Юнака" для своїх дітей.
- На бажання висилаємо безкоштовно показове число.

YUNAK

2199 Bloor St. West, Apt. 5

Toronto 9, Ont., Canada

†ПОМЕРЛА НІНА ГОРЛЕНКО

У понеділок 4 травня 1964 р. у Філаделфії, США, на 74 році життя померла одна з визначніших українських акторок нашого часу Ніна Горленко.

Ніна Горленко закінчила драматичну школу Миколи Лисенка в Києві. Сценічну працю розпочала в 1912 р. в театрі М. Садовського і з того часу не покидала української сцени аж до останніх років життя, коли важкою й затяжною хворобою була прикована до ліжка.

У 20-их роках працювала в харківському Червонозаводському театрі, а в 30-их роках в харківському театрі ім. Т. Шевченка (кол. "Березіль"). У час війни виїхала в Станиславів, де працювала в місцевому театрі, а пізніш опинилась у Німеччині, де, — по війні вже, — працювала в Ансамблі Українських акторів під керуванням В. Блавацького. З цією групою виїхала до США, де продовжувала сценічну працю у Філаделфії, виїжджаючи з колективом в інші міста США та Канади.

Виявила свій великий талант у п'єсах Кропивницького, Тобілевича, Винниченка, Лесі Українки, Зудермана, М. Куліша та інших.

Найвизначнішими сценічними осягами Покійної на еміґрації були ролі Марії в інсценізації "Землі" В. Стефаника, Домахи в однойменній п'єсі Людмили Коваленко, Баронової-Козіно в "Мині Мазайлі" та Агапії в "Народньому Малахії" Миколи Куліша.

Як людина, Ніна Горленко визначалася своєю винятковою скромністю, шляхетністю. У її особі українська культура втратила визначного свого пропаґатора й будівника.

Вічна Їй пам'ять!

†ПОМЕР ОНУФРІЙ ІВАХ

2 травня 1964 р. у Вінніпезі на 64 році життя помер канадський український поет і журналіст Онуфрій Івах, один з редакційних співробітників тижневика "Український Голос".

До Канади Покійний приїхав дев'ятилітнім хлопцем, виростав на батьківській фармі у провінції Манітоба. Вчителі фармерської школи, зокрема вчитель К. Сліпець, виявили в малого хлопця чималі здібности й помогли йому переїхати до Саскатуну в інститут ім. Петра Могили. В Саскатуні О. Івах закінчив середню школу, а пізніш Саскачеванський університет, у якому здобув звання бакалявра з ділянки філософії.

Писати почав ще в Інституті ім. П. Могили, де редаґував студентський журнал "Каменярі". Написав цілий ряд поезій, перекладав з англійської мови на українську і навпаки. Людина безперечно здібна, талановита, але його твори не стоять на сучасному рівні нашої поезії. Завадою цьому був брак знання української літературної мови та сучасної української літератури. Покійного Онуфрія Іваха можна зарахувати до найвизначніших піонерів української літератури в Канаді. І тут він проклав свій нестертий слід.

Вічна Йому пам'ять!

ОПРАВЛЕНІ РІЧНИКИ ЖУРНАЛІВ "НОВІ ДНІ"

Кожен річник окремо, гарна полотняна оправа із золотим тисненням, разом 432 сторінки друку.
Ціна за річник 5.00

ОСНОВИ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ГРАМОТИ

Приватні лекції рисунку, малярства та композиції для осіб різного віку дає Петро Магденко в Торонті.
Зацікавлених проситься телефонувати на LE 5-8545

СПОЖИВАЙТЕ
НАЙ ВІДЖИВНІШИЙ СТРАВНІШИЙ ДЕШЕВШИЙ ХАРЧ,
ЩО МАЄ В СОБІ ВСІ ВІТАМІНИ, ЦЕ
МОЛОКО
І МОЛОЧНІ
ПЕРЕТВОРИ
ВИСОКОВАРТНІ ПРОДУКТИ
ЄДИНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧАРНІ
Rogers Dairy Ltd.
459 Rogers Road, Toronto, Ont.
Phone: RO. 9-7193

Mr A. Chudiak 169
19940 Goddard Ave.
Detroit 34, Mich.
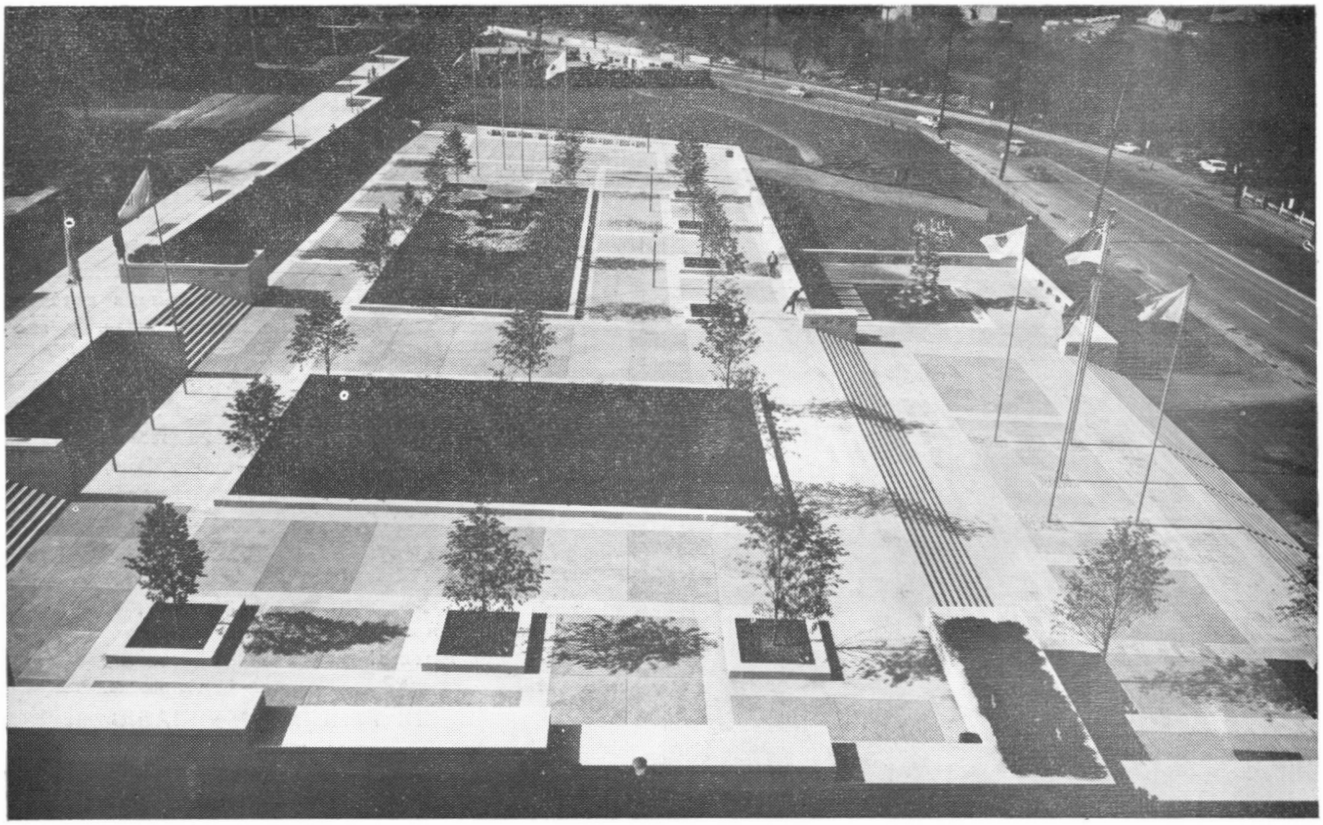
POSTAGE PAID AT TORONTO